

Nr 109.

Av herr **Staaff m. fl.**, med förslag till ny förordning
angående försäljning av rusdrycker.

Behovet av genomgripande reformer på rusdryckslagstiftningens område har sedan årtionden gjort sig påmint. Trots vad som åtgjorts till alkoholförbrukningens minskande är allt fortfarande konsumtionen av rusdrycker betydande och enligt en, visserligen approximativ, beräkning nedlägger svenska folket i direkta utgifter härför icke mindre än 140 miljoner kronor årligen. Härtill kommer den nationalekonomiska förlusten genom det slöseri med tid och arbetskrafter, som dryckenskapen medför. Rusdrycksbrukets följdverkningar göra sig gällande på många olika områden. Sålunda utvisa de undersökningar, som sedan en följd av år ägt rum inom fängelserna beträffande rusdryckernas inflytande på brottsligheten, att av de manliga nykomna straffarbets- och fängelsefångarna icke mindre än omkring 70 procent begått brottet i berusat tillstånd eller före brottets begående varit begivna på dryckenskap. Alkoholmissbruket är sålunda en huvudorsak till kriminaliteten och bekämpandet härav sammanfaller till stor del med kampen mot alkoholismen. Fylleriförseelserna hava sedan många år visat en ständig stegring och äro för närvarande i förhållande till den straffmyndiga folkmängden mer än 4 gånger så många som de voro på 1860-talet. År 1912 nådde de den avskräckande siffran av 56,622 eller omkring 55 procent av samtliga i landet begångna förbrytelser. I betydlig grad har fattigdomen jämväl sin orsak i nämnda bruk. Den av rusdrycksmedelskommittén år 1911 verkställda undersökningen gav vid handen, att i vissa svenska städer orsaken till fattigvårdsbehovet i mer än $\frac{1}{3}$ av understödsfallen vore att söka i rusdrycksbruk. Till de nu nämnda mera framträdande sociala följdverkningarna komma andra, som icke så tydligt träda i dagen, men som ändock äro av ingripande och för samhället mycket kännbar betydelse.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 41 häft. (Nr 109—113.) 1

delse. Hit är att räkna alkoholens roll som sjukdomsalstrande och sjukdomsdisponerande faktor; enligt medicinalstyrelsens berättelser vårdades år 1911 omkring 2,000 personer å sjukvårdsanstalterna för kroniska alkoholsjukdomar, vilken siffra emellertid giver allenast en ofullständig bild av alkoholens verkningar i nämnda avseende, enär i densamma ej äro inräknade de fall, där alkoholen varit en medverkande och bidragande faktor. Hit är också att räkna rusdrycksbrukets fördärvbringande inverkan på familjelivet: oenighet i äktenskapen, vanvård av barnen och oordentligt fullgörande av försörjningsplikten stå ofta i samband med detta bruk.

Insikten om rusdrycksbrukets för den enskilde och samhället betydande och omfattande skadeverkningar har framkallat den moderna nykterhetsrörelsen, som bland annat genom en omfattande upplysningsverksamhet sökt bekämpa alkoholismen. Under de sista decennierna har denna rörelse fått en storartad omfattning och det antal personer, som för närvarande äro anslutna till de egentliga nykterhetsföreningarna, uppskattas till minst 450,000 personer. Vidare finnas ett icke ringa antal personer, som äro absolutister utan att vara anslutna till dessa föreningar. Med hänsyn till denna omständighet, vilken tyder på att massan av konsumenter icke ökats i samma proportion som folkmängden eller måhända stått stilla eller minskats, och då brännvinsförbrukningen sedan 1905 icke minskats med mera än $\frac{1}{10}$, torde man med visst fog kunna antaga, att konsumtionen bland de verkliga konsumenterna icke minskats, ja, till och med att konsumtionen bland vissa folkgrupper och på vissa platser stegrats.

Det förhållandet, att rusdrycksbruket allt fortfarande är så betydande och att dess skadeverkningar äro så omfattande, torde ådagalägga, att nykterhetsrörelsen trots dess vittutgrenade och med allmänna medel understödda upplysningsverksamhet icke är tillräcklig som medel att bekämpa alkoholismen. Den frivilliga nykterhetsverksamheten har nämligen sin givna begränsning i det förhållandet, att den ej når längre än till dem, som låta sig påverkas av densamma eller som söka att helt eller delvis tillägna sig dess grundsatser. På grund av annan uppfattning eller gammal sed ställa sig många oförstående eller avvisande till nykterhetsrörelsen, och ej så få hemfalla trots alla lärdomar till ett rusdrycksbruk, som i längden blir ruinerande för dem själva och olyckligt för det samhälle, vari de leva. Nykterhetsrörelsen och upplysningsverksamheten stå med hänsyn härtill ofta vanmäktiga i sin kamp mot alkoholismen, och lagstiftningen måste därför ingripa skyddande för att förekomma, att icke allt flera bringas på fall.

Nycterhetsfrågan är sålunda ett av de viktigaste problem, som statsmakterna hava att lösa, och rusdrycksbrukets bekämpande på lagstiftningens väg är en av våra mest betydande inre försvarsfrågor. Det har därför synts oss som om denna fråga bör upptagas till behandling av riksdagen samtidigt som riksdagen får sig förelagd frågan om ordnande av vår yttre försvarsfråga. Detta är påkallat både för nycterhetsfrågans egen skull som med hänsyn till dess betydelse för försvaret. Ty givet är, att ett nyktert folk kan bära försvarsbördorna långt bättre och att den levande försvarskraften väsentligt ökas i den mån, som folkets hälsa icke undergräves av alkoholmissbruk.

Frågan om en grundlig reformering av vår nu gällande rusdryckslagstiftning har sedan många år stått på dagordningen. Den lagstiftning, beträffande brännvins försäljning, som med år 1855 trädde i kraft och som ännu i sina grunddrag är gällande, innebar utan tvivel för sin tid ett betydligt framsteg i nycterhetsavseende, men givet är att den, ehuru den flera gånger i vissa avseenden undergått omarbetningar, icke svarar mot de nya förhållanden, som på många områden inträtt, och mot de nya krav, som en om rusdrycksbrukets skadlighet övertygad opinion framställer. Lagstiftningen beträffande försäljningen av vin och öl är i vissa avseenden efterbildad bestämmelserna i brännvinsförsäljningsförordningen, men lämnar betydligt större frihet vid handhavandet av försäljningen. Jämväl denna lagstiftning anses allmänt vara otillfredsställande och tarva en grundlig omarbetning. Ute i landet har den uppfattningen allt allmännare trängt igenom, att gällande rusdryckslagstiftning behöver från grunden omarbetas. Som ett kraftigt uttryck för denna opinion framträdde dels den år 1909 verkställda så kallade förbudsomröstningen med sina 1,884,298 röster för totalförbud, dels ock 1,044 kommunalstämmors uttalande år 1908 för genomförande av lokalt veto. Inom riksdagen har rusdrycksförsäljningslagstiftningen varit föremål för ständiga anmärkningar. Ehuruväl riksdagen så sent som år 1905 reviderade denna lagstiftning, hava vid riksdagarna 1906—1912 blivit väckta ett 70-tal motioner angående ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen och ett 40-tal motioner angående ändringar i vin- och ölförsäljningsförordningen. I vissa avseenden hava också dessa framställningar lett till resultat, i det att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärt utredningar om lagbestämmelser i syfte att för vissa personer försvåra åtkomsten av starka drycker (1909), dels om revision av gällande bestämmelser beträffande de så kallade Göteborgssystembolagen (1910 och 1911), dels ock om genomförande av fullständigt kommunalt veto (1911). I andra avseenden har enighet icke uppnåtts såsom i fråga

om genomförande av så kallat lokalt veto och verkställande om utredning av under vilka förhållanden totalförbud må kunna efter lämplig övergångstid genomföras. Motioner i dessa båda spörsmål hava senast år 1911 bifallits av andra kammaren, men avslagits av första kammaren; dock må erinras, att första kammaren år 1910 för sin del biföll en motion om utredning rörande de lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket i vårt land samt därvid särskilt angående dels totalförbudets innebörd och antagliga konsekvenser i olika avseenden, dels innebörden och de antagliga konsekvenserna av redan framställda eller andra förslag till genomgripande reformering av bestämmelserna rörande rusdryckers försäljning. Några positiva åtgärder av större räckvidd hava däremot icke av riksdagen beslutits, och har i allmänhet såsom skäl emot genomförandet av dylika åtgärder anförts, att erforderlig utredning först bort föreligga.

I slutet av år 1911 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté (nykterhetskommittén) med uppdrag att skyndsammast möjligt utarbeta nödiga bestämmelser för genomförande av lokalt veto för försäljning och utskänkning av brännvin, vin och öl, att vidare efter behörig utredning framlägga förslag till jämväl andra välberäknade och verksamma anordningar för att begränsa rusdryckshanteringens skadliga verkningar, bland annat genom reformering av det s. k. Göteborgssystemet, samt att åvägbringa en allsidig utredning rörande allmänt rusdrycksförbud. Inom kommittén, där den meningen enstämmigt varit gällande, att en genomgripande förändring av rusdryckslagstiftningen snarast möjligt bör äga rum, har utredningsarbetet snabbt bedrivits, för att frågan skulle kunna behandlas av 1914 års riksdag. I sitt trontal den 17 januari innevarande år ställde också Kungl. Maj:t i utsikt att en proposition på grundvalen av kommitténs förslag skulle komma att föreläggas riksdagen. På grund av det förändrade politiska läge, som sedermera inträffade, har denna fråga kommit att skjutas i bakgrunden. Kungl. Maj:t har visserligen låtit igångsätta genom inom departementet tillkallade sakkunniga en bearbetning av de yttranden, som inforrats från myndigheter eller andra beträffande nykterhetskommitténs förslag, men huruvida någon proposition i ärendet kommer att föreläggas innevarande riksdag, är osäkert. Enligt vår uppfattning är ett uppskjutande av frågan till 1915 års riksdag icke av omständigheterna påkallat och med hänsyn till det trängande behovet av en *snar* lösning alldeles olämpligt. När det nu föreligger ett fullt utarbetat och i detalj utformat förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker och då en omfattande utredning föreligger som grundval för detta förslag, synas icke några skäl kunna förebringas

till stöd för ett vidare undanskjutande av frågan. Visserligen hava åtskilliga av de myndigheter och korporationer, som yttrat sig om förslaget, hemställt om större eller mindre ändringar i förslaget; dock synas de härvid mindre beaktat förslagets huvuduppgift att åstadkomma en lagstiftning, som tillgodoser de sociala synpunkterna, utan mera tagit hänsyn till de intressen, som rusdryckshandlingens utövare hava av näringsens bestånd. Ifrån nykterhetskorporationernas sida har förslaget mottagits med allmänna sympatier, och de anmärkningar, som från detta håll framkommit, gå uteslutande därpå ut, att förslaget i vissa avseenden icke sträcker sig tillräckligt långt i hävdande av nykterhetssynpunkterna. Förslaget synes sålunda hålla rätta mitten mellan det önskvärda och det under nuvarande förhållanden praktiskt möjliga och bör därför såväl i sina principer som i de väsentliga delarna av utformningen kunna tjäna som grund för en lagstiftning i ärendet. Den överarbetning av förslaget, som möjligen på grund av de inkomna yttrandena kan befinnas erforderlig, bör i varje fall icke behöva bliva av någon mera omfattande natur och torde utan större svårighet kunna verkställas inom det utskott, till vilket frågan remitteras. Det må i detta samband erinras om, att 1855 års epokgörande brännvinsförsäljningslagstiftning utarbetades fullt självständigt av ett särskilt utskott vid 1853—54 års riksdag, utan att vare sig någon särskild utredning eller någon proposition i ärendet förelåg. När detta kunde äga rum under dåvarande förhållanden, torde riksdagen jämväl nu vara i stånd att på grundvalen av den föreliggande utredningen och det utarbetade lagförslaget verkställa den bearbetning, som befinnes vara av nöden.

Någon mera utförlig redogörelse för nykterhetskommitténs förslag torde i detta sammanhang icke vara erforderlig, utan må här allenast erinras om huvudgrunderna i detsamma.

Förslaget innebär i allt väsentligt en konsekvent utveckling av de grundsatser, som finnas nedlagda i 1855 års brännvinslagstiftning, och som kommittén nu föreslår tillämpade på alla slags alkoholhaltiga drycker över $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol (här nedan kallade rusdrycker). I förslaget utvecklas sålunda kommunernas fulla bestämmanderätt i fråga om förbudandet av rusdryckshandeln eller inskränkandet av denna handel inom deras område, och lägges utövningen av denna rätt dels i de kommunala myndigheternas hand, dels hos kommunens myndiga befolkning. Förslaget avser vidare ett så vitt möjligt fullständigt genomförande av Göteborgssystemets grundläggande idé att utesluta privatekonomiskt intresse vid försäljningen till konsumenter och lägger i detta syfte all

minuthandel med spritdrycker, vin och öl samt direkt eller indirekt nästan all utskänkning av dessa drycker i systembolagens händer. Rusdryckstillverkarnas nuvarande ställning blir härigenom i så måtto förändrad, att de ej vidare skulle få sälja till allmänheten, utan endast till bolagen och till sådana som äro med dem likställda (partihandlare); i viss mån samma ställning som tillverkarna intaga enligt förslaget de, som bereda och lagra drycker, d. v. s. vin- och spirituosa-handlare. I fråga om försäljningens bedrivande har föreslagits dels en skärpning av redan gällande restriktioner, dels införandet av nya, vilka möjliggöras genom bestämmelser om ett mera individualiserat försäljningssystem. De nya restriktionerna träffa huvudsakligen utminuterungen av rusdrycker och avse dels att giva större kraft åt upprätthållandet av försäljningsförbuden inom torrlagda områden, dels att avstänga rusdrycksmissbrukare att i samma omfattning som hittills förskaffa sig rusdrycker. För att icke syftet med dessa restriktioner skall omintetgöras genom införsel från främmande länder har det ansetts nödigt föreslå, att importen allenast får äga rum genom partihandlare och bolag. Enligt förslaget skapas sålunda en enhetlig, all rusdryckshandel omfattande organisation, vilken utgör förutsättning för den kontroll och övervakning av denna handel, som kommittén ansett böra föreskrivas, dels centralt genom kontrollstyrelsen, dels lokalt genom särskilda för detta ändamål utsedda nämnder.

De anmärkningar, som framställts mot förslaget i de över detsamma avgivna yttrandena, avse både förslagets huvudprinciper och vissa detaljer av detsamma.

Den del av förslaget, som synes hava mött det starkaste motståndet, är bestämmelserna om införande av s. k. lokalt veto eller enligt kommitténs terminologi »kommunal folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med rusdrycker». De anförda skälen häremot äro emellertid till stor del redan under ärendets tidigare behandling eller i kommitténs förslag bemötta. Några av dessa må emellertid här upptagas till ytterligare belysning.

En allmän anmärkning mot förslaget i allmänhet och mot det lokala vetot i synnerhet är att det alltför mycket riktar sig mot bruket och att det lokala vetot ej är motiverat, när det gäller att förekomma missbruk. Till en början må häremot anmärkas, att uttrycken bruk och missbruk äro ägnade att ingiva den föreställningen, att det skulle vara möjligt att uppdraga en gräns dem emellan. All erfarenhet och eftertanke ådagalägger emellertid, att en dylik distinktion icke låter sig genomföras. Var det oskadliga bruket slutar och det skadliga bruket tager

vid, kan nämligen icke fastställas, enär de verkningar, som göra bruket skadligt eller oskadligt, ställa sig olika för varje individ och under olika förhållanden. Samma slags bruk, som framträder såsom oskadligt ur individuell och social synpunkt för en person, kan vara ur den ena eller andra av dessa synpunkter skadligt för en annan. Och månget till synes oskadligt bruk är i verkligheten skadligt, enär det i längden medför skada. Uppfattningen av omöjligheten att bestämma vad som är bruk och vad som är missbruk har också fått uttryck i lagstiftningen, i det att så gott som alla hittills gällande restriktioner varit av generell natur. Till de viktigaste av dessa generella restriktioner äro att räkna de kommunala försäljningsförbuden, vilka tillämpats redan före 1855 års lagstiftning och genom denna vunnit hävd. För närvarande tillämpas dylika förbud i icke mindre än 1,425 kommuner, och antalet skulle säkerligen varit långt större om kommunerna ägt full bestämmanderätt rörande rusdryckshandeln. Förslaget om lokalt veto avser sålunda icke införandet av någon ny och oprövad restriktion, utan av en sedan gammalt erkänd, vilken det överbärgande flertalet kommuner ansett hava den bästa nykterhetseffekten. Denna restriktion kan icke ersättas genom införande av än så många individuella restriktioner, såsom åtskilliga myndigheter synas hålla före, enär med nödvändighet förekomsten av försäljning inom en kommun medför större skadeverkningar än om försäljning icke äger rum. Detta insågs också av 1855 års lagstiftare, som trodde sig genom de kommunala försäljningsförbuden giva kommunerna ett medel i hand till att »avlägsna lockelser och tillfällen till missbruk av starka drycker». Gent emot det av åtskilliga myndigheter anförda skäl, att det lokala vetot skulle bliva av behovet mindre påkallat i en lagstiftning med individualiserade bestämmelser än om det infördes med bibehållande av gällande lagstiftning, må anföras dels att sättet för införandet av kommunalt försäljningsförbud icke lär kunna röna något inflytande av förekomsten av andra slags restriktioner, dels ock att det kommunala försäljningsförbudet jämväl träffar den del av försäljningen, som svårigen låter sig individuellt regleras, nämligen utskänknigen av rusdrycker. I belysning av denna omständighet framstår klart överdriften för att icke säga felaktigheten i det av en myndighet framförda påståendet, att nykterhetstillståndet i en kommun, där försäljningsförbud råder, skulle bliva sämre än i en försäljningskommun; man synes härvid glömma, både att samma individuella restriktioner, som enligt förslaget gälla inom försäljningskommunerna, i ännu högre grad skola tillämpas inom områden, där försäljning ej får äga rum — att dit för-

sända spritdrycker är sålunda förbjudet —, och att utskänkning ej finnes inom dylika områden.

Det nya i förslaget om införande av lokalt veto är icke, såsom man på några håll synes hålla före, den restriktion beträffande försäljningen, som kommunerna genom erhållandet av lokal-veto-rätt kunna besluta, utan att avgörandet överlämnats åt kommunens myndiga befolkning. Hittills har befogenheten att besluta denna restriktion beträffande åtskilliga slags försäljningsrättigheter varit uppdragen åt någon eller några av de kommunala myndigheterna; enligt kommitténs förslag skulle införande av partiellt eller fullständigt försäljningsförbud kunna beslutas av kommunalstämma och stadsfullmäktige (resp. allmän rådstuga) och fullständigt försäljningsförbud av kommunens myndiga befolkning. Häremot anmärkes att en sådan anordning vore obehövlig, enär de kommunala myndigheterna i tillräcklig grad iakttaga nykterhetsintresset. Det är emellertid just därom som olika meningar råda, och det är från år växande kravet på lokalt veto har sin grund i den erfarenheten, att de kommunala myndigheterna ofta icke tillräckligt eller icke alls tillgodosett detta intresse. Härom yttras också i kommitténs betänkande följande:

»Behovet av en ny vetoinstans har länge gjort sig kännbart. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att de kommunala myndigheter, vilka haft att avgiva yttrande i rusdrycksförsäljningsfrågor, varit benägna att se dessa ur andra synpunkter, än det stora flertalet kommunalmedlemmar vanligen anlägga på desamma. De nuvarande kommunala myndigheterna sakna förvisso fortfarande i många fall inblick i och sinne för den betydelse, rusdryckskonsumtionen äger i de breda folklagrens liv. Under sådana förhållanden uppstår lätt en bestämd skiljaktighet i uppfattning beträffande frågan om upplåtande av försäljningsrättigheter mellan personflertalet och de kommunala myndigheterna inom en kommun. Åtskilliga gånger har därför inträffat, att röstmajoriteten, som representerar de högre röstetalen, å en kommunalstämma tillstyrkt upplåtande av rusdrycksförsäljningsrätt, men personflertalet, som väsentligen bestått av de lägre röstetalsägarna, uttalat sig däremot. Vad särskilt de valda, kommunala myndigheterna beträffar, nämligen stadsfullmäktige, kommunalnämnd och kommunalfullmäktige, får flertalets mening i nykterhetsfrågan i många fall icke ett riktigt uttryck inom dessa korporationer. Det bör därför vara till fördel, att en anordning införes, varigenom kommunens befolkning beredes tillfälle att direkt och utan sammankoppling med andra frågor giva sin mening tillkänna, om rusdryckshandeln inom kommunen skall förbjudas.»

Vare sig de kommunala myndigheternas veto har den omfattning som nu eller fullständigt genomföres såsom enligt kommitténs förslag, föreligga de i betänkandet angivna förhållandena med avseende å de kommunala myndigheterna, vilka motivera uppdragandet av en sådan befogenhet till kommunens myndiga befolkning, att den kan, när dessa myndigheter icke tillgodose nykterhetssynpunkterna, besluta införande av försäljningsförbud.

Vad beträffar den mot det lokala vetot framställda anmärkningen, att det skulle föranleda kringgående av lagen och att kommunens behov av alkoholhaltiga drycker ändock skulle bliva tillgodosett genom transport på järnvägar må erinras, dels att denna anmärkning lika mycket drabbar det s. k. kommunala vetot, varemot emellertid någon liknande anmärkning icke blivit framställd, dels att ett kommunalt försäljningsförbud, hur än beslutet därom tillkommit, icke avser att omöjliggöra för kommunens invånare att förskaffa sig rusdrycker utan allenast att försvåra dylik anskaffning. Genom kommitténs förslag är också sörit för att de kommunala försäljningsförbuden i större omfattning än hittills skola bidra till ett dylikt försvårande.

Slutligen hava några myndigheter framhållit att vid avgörandet av frågan om försäljning av rusdrycker bör tillåtas inom en kommun hänsyn ej allenast finge tagas till nykterhetssynpunkterna. Särskilt gällde detta i de större samhällena. Överståthållarämbetet framhåller, att ett kommunalt försäljningsförbud skulle djupt gripa in i många näringsidkares och arbetares ekonomiska ställning, i turisttrafiken, i de dagliga vanorna och nöjeslivet och därmed indirekt även hava betydelse för stadens ekonomi, men att deltagarna i en kommunal förbudsomröstning säkerligen icke skulle så mycket fästa sig vid dessa synpunkter. Först må framhållas, att denna argumentering torde innebära ett underskattande av de skadeverkningar i individuellt, socialt och ekonomiskt hänseende, som rusdrycksbruket medför, icke minst i Stockholm. Vid ett vägande av de ekonomiska fördelarna för stadens ekonomi av rusdrycksförsäljningens bibehållande och samma fördelar av dess avskaffande, lär det nämligen visa sig, att de senare väga tyngst. Men även om man bortser från denna omständighet synes det oss vara överensstämmande med rättvisan att, om en övervägande del av kommunens befolkning anser, att försäljningens förbjudande leder till ett lyckligare tillstånd än försäljningens bibehållande, så må också en sådan anordning komma till stånd, att de kunna giva uttryck åt denna uppfattning.

Jämväl mot en annan av förslaget principer, nämligen bolags-systemets genomförande i fråga om så gott som all försäljning av spritdrycker, vin och öl till direkt konsumtion, hava åtskilliga myndigheter framställt anmärkningar. Det har sålunda av dem ansetts obehövt att vidtaga så omfattande åtgärder beträffande vin- och ölförsäljningen, enär de nuvarande bestämmelserna i det stora hela skulle vara tillräckliga. Häremot må först framhållas, att de av nykterhetskommittén från polismyndigheterna infordrade yttrandena beträffande bristen i gällande försäljningsförfordningar (se bilagorna till betänkandet VI 2 sid. 132—163) giva med all önskvärd tydlighet vid handen, att nu gällande vin- och ölförsäljningsförfordningsbestämmelser äro synnerligen otillfredsställande. Särskilt har tillverkarnas försäljningsrätt och rätten att försälja till avhämtning varit föremål för en mängd grova anmärkningar. Givet är också att det ekonomiska intresse, som dessa tillverkare och försäljare hava av att deras omsättning ökas och i varje fall av att denna icke minskas, skola leda till konflikter med det intresse, som strävar till rusdrycksförbrukningens nedgång. Härigenom uppkommer, såsom också på flera orter ägt rum, ett i längden för bägge intressena ohållbart tillstånd. Enda möjligheten att råda bot härpå och låta det intresse, som ur samhällets synpunkt är det viktigaste, erhålla företrädet, är att tillämpa jämväl beträffande försäljningen av vin och öl den grundsatsen, att den, som säljer direkt till konsumenten, ej därå må skaffa sig någon ekonomisk vinning och sålunda lägga denna försäljning under bolags-systemet. En dylik anordning är också desto mera av omständigheterna påkallad, som det försäljningssystem, som obestriff framstår såsom nödvändigt för brännvinshandeln, såsom en konsekvens drager med sig liknande anordningar beträffande vin- och ölhandeln. I den mån som åtkomsten av brännvin försvåras komma nämligen rusdryckskonsumenterna och särskilt de, som hängiva sig åt missbruk av dylika drycker och som alldeles särskilt träffas av den föreslagna lagstiftningen, att i andra och lättåtkomligare alkoholdrycker skaffa sig en ersättning. Den s. k. bluddervinstrafiken i Stockholm både före och efter det individualiserade försäljningssystemets införande är ett exempel härpå och det utbredda ölmissbruket å landsbygden i närheten av bryggerierna är ett annat.

Vi hålla därför före, att en avsevärdare förbättring av nykterhettillståndet icke står att vinna med mindre än att alla slag av rusdrycker få en enhetlig behandling i försäljningshänseende och att handhavandet därav uppdrages åt försäljningsorgan av Göteborgssystembolagens typ.

Visserligen har det invänts mot en dylik anordning, att det vore tvivelaktigt, om bolagen skulle kunna ordna försäljningen till allmänhetens belåtenhet. De skäl, som av kommittén blivit anförda för att bolagen framdeles, i lika hög grad som en mängd enskilda handlande nu, skola kunna på ett tillfredsställande sätt sköta försäljningen, synas oss emellertid icke hava blivit vederlagda. Vidare har anmärkts, att de ekonomiska konsekvenserna för vin- och ölhandlande av bolagssystemets fulla genomförande föranleda betänkligheter och att detta påkallar ersättning från statens sida till dessa handlande. Ehuru givetvis olika meningar kunna råda, huru avlösningen av den enskilda rusdryckshandeln bör försiggå — något som kommit till synes i kommitténs betänkande och de vid detsamma fogade reservationerna —, synes det oss att denna omständighet icke bör få lägga hinder i vägen för genomförandet av en ur nykterhetssynpunkt erforderlig och önskvärd anordning. Enas meningarna om ett förslag i huvudsaklig överensstämmelse med det av kommittén utarbetade, lärer väl meningarna också låta sig enas om de vägar, som böra i ersättningsfrågan beträdas.

Ehuru icke alla av oss motionärer äro beredda att biträda varje detalj av det förslag, som vi nu gå att framlägga, i det att några äro benägna för att gå längre, under det att andra däremot skulle önska gå mindre långt, äro vi dock alla eniga beträffande förslaget principer och det väsentliga i dess utformning. Vi äro livligt förvissade därom, att dess antagande skulle vara av den största betydelse för vårt folks utveckling och vid skapandet av större samhällslycka och vilja därför varmt förorda, att riksdagen upptager vårt förslag till behandling med den fasta förutsättningen att nu bringa frågan till dess lösning.

På grund av vad ovan anförts, få vi härmed hemställa,

att riksdagen för sin del måtte antaga följande:

Förslag
till
förordning angående försäljning av rusdrycker. ¹⁾

I kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

I denna förordning förstås
med spritdrycker: brännvin och andra alkoholhaltiga drycker, som hålla mer än 21 volymprocent alkohol, ävensom sprit;
med vin: alla alkoholhaltiga drycker, vilka ej äro tillagade av malt och som hålla mer än 2 ¹/₄, men ej mer än 21 volymprocent alkohol och
med öl: alla alkoholhaltiga maldrycker, med undantag av sådana, som enligt kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka.
Spritdrycker, vin och öl kallas med en gemensam benämning rusdrycker.

2 §.

Försäljning av rusdrycker med undantag av sådan, som äger rum enligt 3 §, delas i partihandel och detaljhandel.
Med partihandel förstås sådan handel, som bedrivs till återförsäljare. Med detaljhandel förstås all annan försäljning.
Detaljhandel må äga rum antingen till avhämtning (utminutering) eller till förtäring på stället (utskänkning).
Vid utminutering må ej tillåtas, att något av det sålda förtäres

¹⁾ Detta förslag är alldeles lika med Nykterhetskommitténs.

på utminuteringsstället. Vid utskänkning må ej tillåtas, att något av det sålda förtäres annorstädes än å utskänkningsstället.

Med rättighet till utminutering av spritdrycker följer rätt till utminutering av vin och öl samt med rätt till utskänkning av spritdrycker rättighet till utskänkning av vin och öl.

3 §.

1. Spritdrycker och vin må å apotek för medicinskt ändamål säljas på behörig läkares recept och med iakttagande av de särskilda föreskrifter, som därom kunna utfärdas. Sådant recept skall kvarlämnas och förvaras å apoteket.

I avseende å försäljning av sådana läkemedel, som innehålla sprit, gäller vad därom är särskilt stadgat.

2. Angående försäljning av rusdrycker för vetenskapligt, tekniskt eller industriellt ändamål samt av vin för kyrkligt behov meddelas särskilda bestämmelser av Kungl. Majt.

4 §.

1. Tillstånd till försäljning av rusdrycker enligt denna förordning må ej meddelas annan än den, som äger god frejd, råder över sig och sitt gods, gjort sig känd för ordentlighet samt prövas i övrigt vara lämplig till rörelsens utövande.

2. Sådant tillstånd må ej heller meddelas ämbets- eller tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut angående tillverkning eller försäljning av rusdrycker eller däröver utöva tillsyn, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt eller i allmän tjänst anställd lärare.

3. Den, som enligt 12 § 1 mom. äger rätt till partihandel med rusdrycker, må ej tilldelas rättighet till detaljhandel med sådana drycker.

4. Ej heller må tillstånd till försäljning av rusdrycker meddelas den, som utövar tillverkning i skattefritt bryggeri.

5. Den, som ej äger undfå tillstånd till försäljning enligt denna §, må ej heller vara styrelseledamot eller delägare i bolag, varom i denna förordning sägs.

5 §.

Detaljhandel med rusdrycker må icke vara förenad med annan handel, till vars drivande särskild anmälan fordras, dock att andra

drycker än rusdrycker må tillhandahållas vid utminuterings till avhämtning och vid utskänkning till förtäring på stället.

6 §.

Rusdrycker, som äro försatta med sackarin, få ej hållas till salu.

7 §.

1. Ej må någon vid personligt besök eller genom ombud hos annan än innehavare av rätt att försälja rusdrycker till salu utbjuda sådana drycker eller därå upptaga beställningar.

2. Ej må någon eljest, för egen eller annans vinning, vid personligt besök eller genom ombud söka förmå annan att å utminuteringsställe inköpa rusdrycker.

3. Ej heller må innehavare av rätt till utskänkning eller hos honom anställd person å utskänkingsställe söka förmå gäst att därstädes inköpa rusdrycker.

8 §.

1. Den, som äger rätt till försäljning av rusdrycker, må ej i samband med rörelsens bedrivande annorledes än genom försäljning avhända sig sådana drycker till annan.

2. Den, som ej äger rätt till försäljning av rusdrycker, må ej genom byteshandel avhända sig sådana eller eljest använda dem som betalningsmedel.

9 §.

Den, som på kredit utskänker rusdrycker, må därför söka betalning endast om försäljningen vid något tillfälle sker till myckenhet, för vilken försäljningspriset ej understiger 50 kronor, eller ock försäljningen avser vin eller öl åt spisande gäster vid måltid.

10 §.

1. Rusdrycker må till riket införas blott av den, som enligt 13 § erhållit tillstånd att utöva partihandel med rusdrycker av det slag, som införseln avser, ävensom av sådant bolag, som enligt denna förordning driver utminuterings- eller utskänkingsrörelse.

2. Vid varje tullplats i riket skall över därstädes till införsel angivna rusdrycker föras särskild förteckning enligt formulär, som av generaltullstyrelsen fastställs efter kontrollstyrelsens hörande. Denna förteckning skall vid varje års slut insändas till kontrollstyrelsen.

3. Rusdrycker må icke från tullverket utlämnas annorledes än mot kvitto, utfärdadt av den, som enligt 1 mom. är berättigad att införa sådana drycker, dock att rusdrycker, som för bolags räkning från utlandet ankommit direkt till någon bolagets avnämare, må till denne utlämnas mot kvitto och bevis om bolagets medgivande härtill.

4. Vad i denna § stadgas utgör ej hinder för resande, som ankommer från utrikes ort, att för eget bruk mot erläggande av stadgad tull medföra rusdrycker intill viss mindre, av Kungl. Maj:t fastställd kvantitet.

5. Angående införsel till riket av rusdrycker för vetenskapligt, tekniskt eller industriellt ändamål meddelas särskilda bestämmelser av Kungl. Maj:t.

11 §.

Utöver de i denna förordning meddelade föreskrifter gäller för försäljning av punsch, arrak och rom vad därom är särskilt stadgat. Angående villkoren för försäljning av denaturerat brännvin meddelas särskilda bestämmelser av Kungl. Maj:t.

II kap.

Om partihandel med rusdrycker.

12 §.

1. Den, som äger till avsalu tillverka rusdrycker eller rena brännvin, ävensom den, som enligt 13 § erhållit tillstånd till partihandel, äga försälja det slags rusdrycker, som tillverkningen eller tillståndet avser, dock inom riket endast till annan innehavare av dylik rättighet i och för dennes rörelse samt till bolag, som enligt vad i denna förordning sägs äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

2. Bolag, som i 1 mom. omförmäles, må ock försälja rusdrycker till annan innehavare av rätt till detaljhandel med sådana drycker i och för dennes rörelse.

13 §.

Tillstånd till partihandel meddelas av kontrollstyrelsen. Ansökning om sådant tillstånd skall innehålla uppgift å den kommun, där handeln skall utövas, samt vara åtföljd av intyg, utvisande sökandens behörighet att idka rörelsen.

Tillstånd meddelas att gälla tillsvidare och så länge kontrollstyrelsen ej finner skäl återkalla detsamma. Sker återkallelse på annan grund än missbruk av försäljningsrättigheten, äger innehavaren därav åtnjuta 2 års uppsägningstid.

14 §.

Partihandlare, varom i 12 § 1 mom. sägs, vare skyldig hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för av kontrollstyrelsen särskilt förordnat ombud och har att vid rörelsens utövande ställa sig till efter rättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen för tillsyn å rörelsen kan meddela.

15 §.

1. Avlider den, som efter tillstånd enligt 13 § utövar partihandel med rusdrycker, må rörelsen för stärbhusets räkning fortsättas, till dess två år förflutit efter dödsfallet, därest tiden för rättigheten ej dessförinnan utgått.

2. Försättes någon, som i 1 mom. avses, i konkurs, må rörelsen för konkursboets räkning fortsättas, dock ej längre än till dess tre månader förflutit efter det förhör enligt 25 § konkurslagen hållits.

3. I fall, som i denna § avses, åligger det dock stärbhuset eller konkursboet, om de vilja fortsätta rörelsen, att därom inom en månad efter dödsfallet eller efter det förhör i konkursen hållits göra anmälan hos kontrollstyrelsen med uppgift därvid tillika å den person, som antagits till föreståndare för försäljningen. Göres ej anmälan inom föreskriven tid eller prövas den till föreståndare antagne icke vara därtill lämplig, anses försäljningsrätten hava upphört den dag, tiden för anmälningsskyldigheten gick till ända eller beslut i frågan meddelades.

16 §.

Efter ansökning äger kontrollstyrelsen medgiva, att för konkursbos eller stärbhus räkning eller där eljest särskilda omständigheter föreliggande rusdrycker må för visst fall utan hinder av de i denna förordning givna föreskrifter försälas till partihandlare, varom i 12 § 1 mom. sägs, eller till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

III kap.

Om rättighet till detaljhandel med rusdrycker.

17 §.

1. Detaljhandel med rusdrycker inom en kommun må med de undantag, som i 18 samt i 20—23 §§ omförmälas, idkas endast av särskilt, inom kommunen uteslutande för sådan detaljhandel bildat bolag och icke mellan flera bolag fördelas.

2. Rättighet, som i 1 mom. avses, meddelas av Konungens befallningshavande för ett eller flera, dock högst tre kalenderår. Ansökan om rättighet skall inom januari månad året innan försäljningen är avsedd att taga sin början av bolag skriftligen göras hos Konungens befallningshavande med bifogande av intyg om delägarnes behörighet att idka rörelsen, bolagets stadgar samt redogörelse för hur bolaget ämnar bedriva sin verksamhet. Denna redogörelse skall innehålla uppgifter om vilka av de i 1 § nämnda slag av rusdrycker försäljningen skall avse, om antal försäljningsställen, dels för utminuterung och dels för utskänkning av spritdrycker, vin och öl, om grunderna för försäljningsställes förläggning, om i vilken omfattning utskänkningen är avsedd att äga rum annorledes än vid måltider åt spisande gäster samt om i vilka fall bolaget ämnar å annan, på sätt i 25 § 2 mom. stadgas, överlåta rättighet till utskänkning.

3. Över ansökning, som rätteligen skett, skall Konungens befallningshavande efter januari månads utgång inhämta utlåtanden, i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistrat och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalstämma. Dessa utlåtanden böra innehålla, huruvida och i vilken utsträckning den sökta rätten till detaljhandel anses böra medgivas, uppgift å det

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 41 häft. (Nr 109—113.) 3

antal försäljningsställen, som bör få anordnas, dels för utminuterung och dels för utskänkning av spritdrycker, vin och öl, ävensom förslag till de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställes förläggning och rörelsens bedrivande, som anses nödiga. Hava ansökningar inkommit från flera bolag, skall, om upplåtande av rätt till detaljhandel tillstyrkes, visst bolag förordas till erhållande av den sökta rättigheten.

4. Sedan de i 3 mom. omförmälda utlåtanden till Konungens befallningshavande avgivits, har Konungens befallningshavande, där inkomna ansökningar ej genast varda avslagna, att, om rörelsen kan antagas vålla olägenhet för angränsande kommun, i ärendet infordra yttrande från stadsfullmäktige eller kommunalstämma i sådan kommun.

5. Har ansökning, som i denna § avses, blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må försäljningsställes antal ej sättas högre än det av stadsfullmäktige eller kommunalstämman tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställes förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

6. Konungens befallningshavandes beslut i ämnet skall kungöras i den eller de tidningar, där allmänna påbud för kommunen vanligen meddelas, och räknas tiden för anförande av besvär över beslutet från dagen för kungörandet.

18 §.

I kommun, där rätt till detaljhandel enligt 17 § ej upplåtits, må rättighet till utskänkning av vin eller öl kunna tilldelas bolag, som inom annan kommun äger rätt att idka detaljhandel med sådana drycker, dock ej för längre tid än sistnämnda rättighet gäller.

Vid upplåtande av rättighet, som i denna § avses, skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i 17 § stadgas.

19 §.

1. Bolag, som i 17 och 18 §§ omförmäles, må icke avse att bereda vare sig delägarna vinning utöver årlig ränta med högst fem

procent å de av delägarna tillskjutna kontanta medel eller kommun någon ekonomisk fördel.

2. Vid utövande av sin verksamhet står bolag under överinseende av kontrollstyrelsen och har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholhalt å saluhållna rusdrycker, räkenskapers förande och i övrigt angående bolagets förvaltning eller försäljning av rusdrycker kan meddela.

Närmare bestämmelser angående kontrollstyrelsens verksamhet härutinnan, utöver vad denna förordning innehåller, meddelas av Kungl. Maj:t.

3. Bolag äger ej vid utminutering hålla mer än ett försäljningspris å en och samma varusort av rusdrycker, oavsett om större eller mindre myckenhet försäljes.

Vid utminutering av vin och öl åligger det bolag tillse, att om något slag av dessa drycker genom sin prisbillighet i förening med hög alkoholhalt eller av annan anledning uppenbarligen är ägnat att för allmänheten inträda som ersättning för spritdrycker, utminutering av sådan dryck sker med iakttagande av samma bestämmelser, som gälla för utminutering av spritdrycker.

4. Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärvad fastighet, vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas av fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utövande, utan samtycke av kontrollstyrelsen, sedan i stad stadsfullmäktige samt å landet kommunalstämman avgivit yttrande.

Bolag må icke, utan samtycke av kontrollstyrelsen, förhyra andra lägenheter än dem, vilka äro behöfliga för den rörelse, som bolaget självt utövar, eller utan sådant samtycke ingå hyres- eller andra affärsavtal för längre tid än bolagets rättighet upplåtits. Bolag må ej heller ingå sådana avtal med enskilda styrelseledamöter eller delägare i bolaget, eller låta avlöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen av rusdrycker eller utgå med viss del av vinsten.

5. Bolags delägare skola vara minst nio, av vilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolags styrelse skall bestå av tre ledamöter, av vilka en, som tillika skall vara ordförande i styrelsen, utses av kontrollstyrelsen samt två utses av delägarna i bolaget. På enahanda sätt utses jämväl tre suppleanter.

Den av kontrollstyrelsen utsedde styrelseledamoten och hans suppleant må icke vara delägare i bolaget.

6. Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper skall varje år i mars eller april månad å tid, som av kontrollstyrelsen bestämmes, verkställas för näst föregående år av tre revisorer, av vilka två utses av kontrollstyrelsen och en av delägarna i bolaget. På enahanda sätt utses jämväl tre suppleanter. Revisorerna skola antingen ibland eller utom sig utse två personer att å deras vägnar deltaga i inventering av bolagets tillgångar vid löpande årets slut. Över revisionen avgiva revisorerna berättelse, vilken, utom redogörelse för bolagets ekonomiska ställning och förvaltning samt vad övrigt revisorerna kunna finna skäl omnämna, skall innehålla till- eller avstyrkande av ansvarsfrihet. Av revisionsberättelsen, vid vilkens avfattande de föreskrifter skola iakttagas, som meddelas av kontrollstyrelsen, skola, sedan bolagets styrelse lämnats tillfälle att förklara sig över i berättelsen möjligen gjorda anmärkningar, revisorerna före maj månads utgång översända exemplar till Konungens befallningshavande, landstinget, stadsfullmäktige eller kommunalstämman samt kontrollstyrelsen och sådan kontrollnämnd, varom förmåles i VII kapitlet. Bolagets styrelse må även till nämnda myndigheter insända sin förklaring.

Granskning av bolags förvaltning och räkenskaper må även när som helst företagas av chefen för kontrollstyrelsen eller av person, som nämnda styrelse förordnat.

7. Styrelseledamöter samt revisorer och deras här ovan nämnda ombud äga att av bolaget åtnjuta ersättning enligt grunder, som av kontrollstyrelsen bestämmas.

8. Om ansvarsfrihet för bolag beslutar kontrollstyrelsen efter juni månads utgång, ägande kontrollnämnd samt i stad stadsfullmäktige och på landet kommunalstämman att dessförinnan till kontrollstyrelsen avgiva yttrande i ärendet.

Erfordras åtgärd i följd av vägrad ansvarsfrihet eller giver revisionsberättelsen eljest därtill anledning, äger kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter eller vidtaga åtgärder för rättelses vinnande.

9. Bolag åligger att inom mars månads utgång efter varje kalenderårs slut, vid äventyr att utmätning eljest genast sker, å statsverkets giroräkning i riksbanken insätta hela den nettovinst, som uppkommit av all den rörelse bolaget idkat. Då bolag upplöses, skall, där ej annorledes i laga ordning bestämts, på enahanda sätt förfaras med det överskott av bolagets tillgångar, som kan uppstå, sedan bolagets samtliga skulder blivit guldna samt de av delägarna tillskjutna

medel återbetalats. Omförmälda nettovinst och överskott tillfalla statsverket.

20 §.

1. Rättighet att endast vid måltid och till spisande gäster utskänka öl må inom kommun, där bolag ej erhållit rätt till detaljhandel med rusdrycker, av Konungens befallningshavande meddelas att gälla tillsvidare för ett eller flera, dock högst tre kalenderår. Med måltid förstås i detta mom. av gäst rekvirerad mat till ett pris, som ej understiger det dubbla priset av rekvirerat öl, och får betalning för ölet ej mottagas utan att måltiden är tillfullo betald.

2. Ansökning om rättighet, som i 1 mom. sägs, skall före utgången av augusti månad året innan utskänkningsen är avsedd att taga sin början skriftligen göras hos Konungens befallningshavande med uppgift å det ställe, där utskänkningsen skall äga rum, samt med bifogande av intyg, utvisande sökandens behörighet att idka rörelsen.

3. Över ansökning, som rätteligen skett, skall Konungens befallningshavande efter augusti månads utgång inhämta utlåtanden, i Stockholm av stadsfullmäktige och i annan stad av magistrat och stadsfullmäktige samt å landet av kommunalnämnd och kommunalstämma. Dessa utlåtanden böra innehålla bestämt till- eller avstyrkande jämte förslag till de inskränkningar i avseende å försäljningsens bedrivande, som anses nödiga.

4. Har ansökningen blivit avstyrkt, i stad av stadsfullmäktige samt å landet av kommunalstämma, må densamma av Konungens befallningshavande ej bifallas. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rättighet, skall vid upplåtelsen föreskrivas de inskränkningar i avseende å rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

21 §.

1. Rättighet till utskänkning av rusdrycker å passagerarfartyg, som förmedla regelbunden persontrafik till utländsk hamn, må på ansökning kunna tillsvidare för viss tid, högst ett år, av Konungens befallningshavande i det län, vareft fartygets rederi har sitt säte, tilldelas person, som är behörig att idka utskänkingsrörelse. Sådan utskänk-

ning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och må, under det fartyget ligger i hamn eller vid land allenast ske till besättningen och till sådana fartygets passagerare, som i dess restaurationslokal intaga måltid.

2. Rättighet till utskänkning av öl å andra passagerarfartyg än som avses i 1 mom. må på ansökning kunna tillsvidare för viss tid, högst ett år, av Konungens befallningshavande i det län, varest fartygets rederi har sitt säte, tilldelas person, som är behörig idka utskänkingsrörelse. Sådan utskänkning må endast äga rum till förtäring ombord å fartyget och med den inskränkning, som i 20 § 1 mom. omnämnes, och må allenast ske till besättningen och fartygets passagerare.

22 §.

Tillstånd till utskänkning av vin eller öl å statens järnvägars eller enskild, till persontrafik upplåten järnvägs tåg må på framställning av järnvägens styrelse kunna tillsvidare för viss tid, högst ett år, av Konungens befallningshavande i det län, varest styrelsen har sitt säte, meddelas person, som är behörig att idka utskänkingsrörelse.

23 §.

1. Mottager någon i sitt hem mot betalning gäster till bespisning vid slutet bord och har avtal om bespisningen träffats för en tid av minst en vecka, må han, med den inskränkning, varom i 20 § 1 mom. sägs, och efter det sådant bevis för honom meddelats, som nedan omförmäles, utan särskilt tillstånd till gästerna vid deras måltider utskänka öl. Sådan utskänkning må dock äga rum endast i kommun, där rättighet till detaljhandel enligt 17, 18 eller 20 § är gällande.

Vill någon bedriva utskänkning, som i 1 mom. avses, göre därom skriftligen anmälan, i Stockholm hos överståthållarämbetet, i annan stad hos magistraten och på landet hos länsmanen med uppgift å det ställe, där utskänkningen skall äga rum, samt med bifogande av intyg om god frejd. Har anmälan sålunda skett, skall, där ej nedan annorledes föreskrives, meddelas bevis, att anmälan behörigen skett.

3. Bevis, som i 2 mom. omförmäles, må ej meddelas den, till vilken veterligen rusdrycker ej må utminuterats eller som veterligen under något av de senaste tre åren meddelats förbud mot fortsättande av utskänkingsrörelse, varom i denna § är fråga.

24 §.

Den, som erhållit tillstånd till utskänkning enligt 20 §, 21 § 2 mom. eller 22 §, är skyldig att hos det eller de bolag, Konungens befallningshavande bestämmer, inköpa alla för rörelsen erforderliga rusdrycker. Den, som äger rätt till utskänkning, som avses i 23 §, skall inköpa för rörelsen erforderligt öl i den ordning, som i V kapitlet är stadgad.

25 §.

1. Bolag må ej till annan överlåta rättighet till utminuterung.
2. Bolag äger till enskild person överlåta rättighet till utskänkning.

Överlåter bolag sådan rättighet, göre bolaget framställning om fastställelse å överlåtelse hos Konungens befallningshavande, som, efter kontrollnämndens hörande och, om så prövas erforderligt inhämtande av kontrollstyrelsens utlåtande, har att med avseende å skälen och villkoren för överlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å vilken överlåtelsen ifrågasättes, bifalla eller avslå framställningen.

Med överlåtelse av utskänkingsrättighet följer skyldighet för den, till vilken sådan rättighet blivit överlåten, att hos bolaget inköpa alla för rörelsen erforderliga rusdrycker, och skall bolaget med iakttagande av de föreskrifter, kontrollstyrelsen därutinnan kan utfärda, vid överlåtelse stadga sådana villkor för dylikt inköp, att rättighetsinnehavares ekonomiska fördel så långt ske kan ej göres beroende på myckenheten av utskänkta rysdrycker eller, där fråga är om förut utövad utskänkingsrörelse, hans fördel i sådant avseende begränsas och efter hand avvecklas.

3. Överlåtelse av rättighet till utskänkning, som avses i 20—23 §§, vare förbjuden.

26 §.

1. Avlider den, som efter överlåtelse från bolag eller enligt 20, 21 eller 22 § innehar rättighet till utskänkning, eller försättes han i konkurs, må rörelsen för stärbhusets eller konkursboets räkning fort-

sättas, dock icke längre än till dess tre månader förflutit efter dödsfallet eller efter det förhör enligt 25 § konkurslagen hållits.

2. Avlider den, som efter anmälan enligt 23 § äger rätt att utskänka öl, må rörelsen för stärbhusets räkning fortsättas till dess tre månader förflutit efter dödsfallet.

3. I fall, som i 1 mom. avses, åligger det stärbhuset eller konkursboet, om de vilja fortsätta rörelsen, att därom inom en månad efter dödsfallet eller efter det förhör i konkursen hållits göra anmälan hos Konungens befallningshavande med uppgift därvid tillika å den person, som antagits till föreståndare för försäljningen. Göres ej anmälan inom föreskriven tid eller prövas den till föreståndare antagne icke vara därtill lämplig, anses försäljningsrättigheten hava upphört den dag, tiden för anmälningsskyldigheten gick till ända eller beslut i frågan meddelades.

27 §.

Konungens befallningshavande äger att vid meddelande av tillstånd till detaljhandel eller sedermera under rörelsens utövande stadga de inskränkningar i avseende å densamma, som kunna anses erforderliga.

28 §.

1. Då försäljningsrättighet beviljas, skall Konungens befallningshavande utfärda tillståndsbevis med angivande däri av det lagrum, varå tillståndet grundar sig, varest eller efter vilka grunder försäljningsställe skall förläggas ävensom för vilken tid rättigheten må begagnas; skolande i tillståndsbeviset jämväl utsättas de föreskrifter i avseende å rörelsens utövande, som lämnats vid tillståndets meddelande.

2. Avskrift av tillståndsbevis skall Konungens befallningshavande tillstålla kontrollstyrelsen ävensom i andra fall än som avses i 21 och 22 §§ magistraten eller kommunalnämnden och länsmannen i orten. Vad i detta mom. är sagt om magistratens underrättande äger ej tillämpning i Stockholm.

Om beslut, varom i 26 § förmäles, skall Konungens befallningshavande lämna underrättelse till dem, som enligt detta mom. skola erhålla meddelande om beviljat tillstånd.

3. Har någon av länsman undfått bevis, att anmälan enligt 23 § behörigen skett, skall länsmannen därom underrätta kommunalnämndens ordförande i den kommun, där rörelsen skall utövas.

IV kap.

Angående kommunal folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med rusdrycker.

29 §.

Genom kommunal folkomröstning må i enlighet med de i detta kapitel meddelade bestämmelser avgöras, huruvida inom en kommun få meddelas sådana rättigheter till detaljhandel med rusdrycker, som omförmälas i denna förordning.

Bestämmelserna i detta kapitel äga dock icke tillämpning å de i 21 och 22 §§ omförmälda rättigheter till utskänkning å passagerarfartyg och järnvägståg.

Kommunal folkomröstning skall avse alla slags rusdrycker och må icke verkställas oftare än vart tredje år.

30 §.

Om vid kommunal folkomröstning minst $\frac{2}{3}$ av de röstande uttalat sig för förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med rusdrycker, vare förbud i sådant avseende för kommunen gällande, och må ej tillstånd, som meddelats enligt 20 §, gälla längre än till utgången av det år, under vilket omröstningen vunnit laga kraft, och ej heller sådan försäljning, som avses i 23 §, efter utgången av nämnda år inom kommunen äga rum.

Är, då framställning om omröstning göres, frågan om upplåtande av sådan rättighet till detaljhandel, som omröstningen avser, på prövning beroende, må rättigheten ej upplåtas, förrän sig visat, att förbud däremot ej varder från kommunen gällande.

31 §.

För upphävande av förbud, varom i 30 § sägs, erfordras, att vid ny folkomröstning minst $\frac{2}{3}$ av de röstande uttalat sig för upphävandet.

32 §.

Röstberättigad vid sådan omröstning, som i 29 § sägs, är envar i kommunen mantalsskriven, välfrejdad svensk man och kvinna från

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 41 häft. (Nr 109—113.) 4

och med kalenderåret näst efter det, varunder han eller hon uppnått 21 års ålder, dock ej den, som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

Varje röstande tillkommer en röst.

Rösträtt må ej utövas av annan röstberättigad än den, som vid omröstningen personligen inställer sig.

33 §.

Berättigad att påkalla kommunal folkomröstning är envar, som enligt 32 § äger rösträtt.

34 §.

Framställning om anordnande av kommunal folkomröstning skall göras skriftligen hos Konungens befallningshavande under februari månad samt avfattas enligt formulär 1 vid denna förordning.

35 §.

Har framställning enligt 34 § gjorts av så många personer, att antalet motsvarar minst $\frac{1}{20}$ av kommunens mantalsskrivna befolkning enligt senaste justerade mantalslängd, skall Konungens befallningshavande i länskungörelserna och i tidning inom orten giva det tillkänna med utsättande av viss tid av 14 dagar, under vilken tid jäv, skriftligen avfattade, må kunna anföras mot deras behörighet, som gjort framställningen.

Varder vid prövning av anført jäv utrett, att framställningen icke omfattas av röstberättigade till ett antal, utgörande minst $\frac{1}{20}$ av kommunens mantalsskrivna befolkning, förklare Konungens befallningshavande frågan om omröstning förfallen.

Föranleder jäv ej dylikt beslut eller har jäv ej inom föreskriven tid anförts, utlyse Konungens befallningshavande ofördröjligen omröstning.

Över Konungens befallningshavandes beslut i anledning av sådant jäv, som i denna paragraf sägs, må klagan ej föras.

36 §.

Omröstning skall, där ej Konungens befallningshavande på framställning av omröstningsnämnden eller magistraten i fråga om kommun

med större folkmängd annorlunda förordnar, verkställas minst 9, högst 12 veckor efter dess utlysande samt utsätts till sön- eller helgdag och, om behovet det kräver, jämväl till närmast föregående eller efterföljande dag.

Omröstningen skall börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 9 eftermiddagen, dock att uppehåll göres för den tid högmässogudstjänst inom kommunen pågår. Där å någon ort andra tider för omröstningen finnas mera lämpliga, äger Konungens befallningshavande att på framställning av omröstningsnämnden eller magistraten därom förordna, med iakttagande att tillträde till omröstningen skall finnas minst tre timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 6 eftermiddagen.

37 §.

Vid utlysande av kommunal folkomröstning tillkännagive Konungens befallningshavande i länskungörelserna och i tidning inom orten dag och tid för omröstningen samt stället för densamma. Kungörelsen skall jämväl innehålla den proposition, efter vilken omröstningen skall försiggå, avfattad i överensstämmelse med det vid denna förordning fogade formulär 2, ävensom en erinran om den skyldighet, som jämlikt 56 § åligger vederbörande omröstningsförrättare att ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända avskrift av omröstningsprotokollet.

Är kommun på landet indelad i två eller flera omröstningsdistrikt, skall i kungörelsen jämväl tillkännagivas, vilken omröstningsnämnd, som skall verkställa slutlig sammanräkning av de inom samtliga distrikt avgivna rösterna.

38 §.

Är kommun, på sätt i 19 § i lagen om val till riksdagen sägs, delad i två eller flera valdistrikt, skall samma distriktsindelning gälla vid kommunal folkomröstning.

39 §.

Omröstning förrättas på landet inför en omröstningsnämnd; och skall såsom sådan tjänstgöra den valnämnd, som, enligt lagen om val till riksdagen, på landet är valförrättare vid valen till andra kammaren.

I omröstningsnämnden skola minst två ledamöter utom ordföranden vara närvarande. Såsom nämndens beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, eller vid lika röstetal den mening, ordföranden biträder.

Vid omröstningsnämndens sammanträden föres protokoll av ordföranden.

40 §.

I stad, som utgör ett omröstningsdistrikt, förrättas omröstningen inför magistraten.

Är stad delad i flera omröstningsdistrikt, skall magistraten för varje distrikt utse tre eller flera deputerade att vara omröstningsförrättare i distriktet. Av dessa för den främste ordet. Protokollet över omröstningen föres av den, magistraten därtill utsett.

Till deputerad må i fall av behov utses den, som eljest ej tillhör magistraten.

41 §.

Har kommunal folkomröstning utlysts, skall för kommunen eller, om den är delad i flera omröstningsdistrikt, för vart och ett av dessa röstlängd snarast möjligt upprättas. Närmare föreskrifter i avseende härå så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna uppgifter till införande i längden, meddelas av Konungen.

Senast inom sex veckor efter omröstningens utlysande skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad, å landet till omröstningsnämndens ordförande och i stad till magistraten, där denna ej själv verkställt upprättandet. På framställning av omröstningsnämnden eller magistraten äger Konungens befallningshavande dock i fråga om kommun med större folkmängd medgiva utsträckning av den tid, inom vilken röstlängden skall vara avsänd eller avlämnad.

42 §.

Röstlängden skall under tio dagar vara å lämpligt ställe inom omröstningsdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning; och åligger det omröstningsnämndens ordförande eller magistraten att omedelbart efter röstlängdens upprättande kungöra tid och ställe för framläggandet, den tid, inom vilken anmärkning mot röstlängd skall,

jämlikt 43 § här nedan, vara till omröstningsnämndens ordförande eller magistraten inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 46 § av sålunda gjorda anmärkningar.

Kungörelsen skall avfattas enligt formulär 3 vid denna förordning samt uppläsas i kyrkan och, där så ske kan, införas i tidning inom orten.

43 §.

Vill någon, vilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon, att annan icke må vara i längden upptagen såsom röstberättigad, äger han att sina anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis han vill åberopa, ingiva till omröstningsnämndens ordförande eller magistraten sist före klockan 12 på dagen å femte dagen efter utgången av den tid, under vilken röstlängden varit för granskning framlagd.

44 §.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne av omröstningsnämndens ordförande eller magistraten ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse, med angivande av dagen för anmärkningens prövning. Blanketter till sådan underrättelse, avfattade i överensstämmelse med formulär 4 vid denna förordning, skola av Konungens befallningshavande hållas vederbörande tillhanda.

45 §.

Varder anmärkning ej ingiven inom föreskriven tid, kommer den ej under prövning.

46 §.

Å femte dagen efter utgången av den för framställande av anmärkning mot röstlängden bestämda tid eller, om nämnda dag är sönd eller helgdag, nästa helgfria dag därefter sammanträder på landet för varje distrikt omröstningsnämnden för prövning av de mot röstlängden

framställda anmärkningar. Samma lag vare i stad för magistraten, dock att sammanträde, som skulle hållas å allmän rättegångsdag, i stället äger rum nästa helgfria dag. Sammanträdet skall börja klockan 10 förmiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Vid sammanträdet lämnas tillfälle till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit enligt 43 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den för framställande av anmärkning mot röstlängden bestämda tid.

Över varje i behörig tid framställd anmärkning skall omröstningsnämnden eller magistraten omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, vilket, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den prövade anmärkningsskriften, som bilägges protokollet. Över sådant beslut må särskild klagan ej föras.

I röstlängden införas de rättelser, som av nämnda beslut föranledas.

47 §.

Sedan i anledning av framställd anmärkning mot röstlängd beslut avkunnats, samt rättelse, där sådan ifrågakommer, i längden gjorts, underskrives densamma av omröstningsnämnden eller magistraten.

Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom av omröstningsnämndens ordförande eller magistraten tecknat å längden.

Sedan röstlängden blivit behörigen underskriven eller försedd med intyg, varom nyss är sagt, lände densamma vid omröstningen till efterrättelse.

48 §.

Anföras besvär över omröstning, vid vilken av omröstningsnämnden eller magistraten meddelat beslut i fråga om anmärkning mot röstlängden tjänat till efterrättelse, må i sammanhang därmed talan mot beslutet fullföljas. Vid sådan klagan må ej andra bevis gälla än de, som hos omröstningsnämnden eller magistraten varit i laga ordning företedda. Har på klagan, som i samband med besvär över omröstning blivit förd, röstlängden i någon del förklarats felaktig, skall, där ny omröstning förordnats skola äga rum, omröstningsnämndens eller magistratens ordförande i längden införa de av beslutet föranledda rättelser.

49 §.

Omröstningen äger rum inför öppna dörrar. Ej må därvid tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de röstande tillåtas inom omröstningslokalen.

Det åligger de närvarande att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som omröstningsförrättaren för ordningens upprätthållande och omröstningens behöriga fortgång finner skäl meddela. Uppstår oordning, som ej kan avstyras, äge omröstningsförrättaren att avbryta förättningen.

I omröstningslokal skall propositionen för omröstningen finnas anslagen.

50 §.

Omedelbart före omröstningens början skall ordförande visa de närvarande, att rösturnan är tom.

Omröstningen skall ske med omärkta, enkla och slutna sedlar av vitt papper. Ogill vare varje annan röstsedel.

Röstsedlar skola genom omröstningsförrättarens försorg tillhandahållas inom omröstningslokalen.

Den, som vill rösta, skall personligen, sedan ordföranden förvissat sig om att vederbörande är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, under omröstningnämndens tillsyn avlämna röstsedeln, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstades namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

51 §.

Då uppehåll i förrättningen sker, skall rösturnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, omröstningsförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillen äro obrutna.

52 §.

De röstberättigade, som äro tillstädes i omröstningslokalen eller å anvisad plats därintill, men som ej hunnit delta i omröstningen

vid det klockslag, då omröstningen skall sluta eller då uppehåll däri göres av annan anledning än för högmässogudstjänst, äga rätt att avlämna sina röstsedlar.

53 §.

När alla röstberättigade, som äro tillstädes, avlämnat sina röstsedlar, förklare ordföranden röstningen avslutad.

Omedelbart därefter verkställes röstsammanräkningen.

Efter det jämförelse med anteckningarna i röstlängden skett, inläggas röstsedlarna, de godkända och de underkända var för sig, i omslag, vilka förses med minst två närvarandes sigill. De sålunda inlagda röstsedlarna skola förvaras intill dess omröstningen vunnit laga kraft eller förordnande om ny omröstning meddelats.

54 §.

I det protokoll, som i överensstämmelse med det vid denna förordning fogade formulär 5 med däri gjorda anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas särskilt:

Antalet giltiga ja- och nejroster ävensom antalet av de röstberättigade, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i omröstningen;

därest någon förvägrats rösta, dennes namn samt orsaken till sådan vägran;

om röstsedel förklaras ogill, grunden för detta beslut.

I protokollet avtryckas även de sigill, varmed röstsedlarna förseglats.

55 §.

Varder sedan omröstningen avslutats nödvändigt att uppskjuta och avbryta förrättningen, skola alla röstsedlar inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill samt jämte andra till omröstningen hörande handlingar läggas i säkert förvar; och må förrättningen icke ånyo företagas, innan omröstningsförrättaren inför öppna dörrar förvissat sig om, att de åsatta sigillen äro obrutna.

56 §.

1. Omröstningens utgång kungöres omedelbart genom uppläsande av det under förrättningen förda protokollet, som till riktigheten bestyrkes av ordföranden och två av de närvarande.

2. Utgör kommun ett omröstningsdistrikt, är förrättningen avslutad med uppläsande av det i 1 mom. omförmälda protokoll. Ordföranden insänder därefter ofördröjligen bestyrkt avskrift av protokollet till Konungens befallningshavande, som låter offentliggöra resultatet av omröstningen i länskungörelserna samt i tidning inom orten.

3. Utgör kommun två eller flera omröstningsdistrikt, skall den slutliga röstsammanräkningen för hela kommunen verkställas i stad av magistraten och på landet av den bland kommunens omröstningsnämnder, som Konungens befallningshavande därtill förordnat. För nämnda ändamål åligger det omröstningsförrättarne i distrikten att ofördröjligen till magistraten eller vederbörande omröstningsnämnd insända bestyrkt avskrift av protokollet över omröstningen. Jämväl vid den slutliga röstsammanräkningen, vilken äger rum inför öppna dörrar, föres protokoll, som omedelbart uppläses och till riktigheten bestyrkes av ordföranden och två av de närvarande. Med uppläsande av detta protokoll är förrättningen avslutad.

Ordföranden insänder därefter ofördröjligen protokollet över slutsammanräkningen till Konungens befallningshavande, som låter offentliggöra resultatet av omröstningen på sätt i 2 mom. stadgas.

57 §.

Medlem av kommun, som icke åtnöjes med omröstningen, äger rätt, där han tilltror sig kunna visa, att beslutet icke tillkommit i laga ordning, att däröver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden att begära behörigt protokollsutdrag, i stad hos magistraten och på landet hos omröstningsnämndens ordförande, eller, då kommun är uppdelad i flera omröstningsdistrikt, hos den bland ordförandena, inför vilken enligt 56 § av denna förordning den slutliga sammanräkningen sker. Protokoll skall inom högst tre dagar till klaganden utlämnas; och skall han vid förlust av talan sist inom 10 dagar efter förrättningens avslutande sina till Konungen ställda besvär ingiva till Konungens befallningshavande, som genom tillkännagivande i länskungörelserna och i tidning inom orten utsätter viss kort tid, inom

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 41 häft. (Nr 109—113.) 5

vilken förklaring må över besvären till Konungens befallningshavande avgivas. Sedan den tid tilländagått, har Konungens befallningshavande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hava inkommit, ofördröjligen till Konungen insända för att i regeringsrätten skyndsamt föredragas och avgöras.

Föranleda besvären upphävande av det genom omröstningen fattade beslutet på annan grund än att den i 30 och 31 §§ för besluts åstadkommande stadgade majoritet icke ernåtts, skall Konungens befallningshavande, på sätt i 37 § sägs, ofördröjligen utlysa ny omröstning.

58 §.

I ärende rörande kommunal folkomröstning må det vara envar tillåtet att, under iakttagande av behörig tid och ordning, på eget äventyr till myndighet insända handlingar i betalt brev med allmänna posten; dock att vad sålunda är stadgat ej äger tillämpning i fråga om besvär.

59 §.

Infaller å söndag eller annan allmän helgdag tid, då anmärkning mot röstlängd, som i 43 § sägs, sist bör framställas eller då åtgärd för talans fullföljande eller bevarande sist bör företagas, må anmärkningen framställas eller åtgärden vidtagas å nästa söckendag.

60 §.

Kostnaderna för anordnande av kommunal folkomröstning skola gäldas av vederbörande kommun, som jämväl har att tillhandahålla för omröstning lämplig lokal.

V kap.

Särskilda föreskrifter om utminuterung av rusdrycker.

61 §.

Utminuterung av rusdrycker må ej äga rum till annan än den, som hos bolag, vilket äger rätt till utminuterung, skriftligen anmält

sig önska inköpa sådana drycker med uppgift å sitt fullständiga namn, födelseår och födelsedag, yrke, bostad samt hemvist.

Den, som gör anmälan, vare på anfordran skyldig att till riktigheten styrka de i anmälan lämnade uppgifter.

62 §.

Föreligger ej veterligen i avseende å den, som gjort anmälan, sådant hinder för utminuteringsställe, varom i 65 och 66 §§ stadgas, har bolaget, därest bolaget eljest finner utminuteringsställe till honom kunna äga rum, att, efter iakttagande av vad i 74 § för där avsett fall finnes stadgat, tillställa honom en motbok, innehållande anvisning å visst utminuteringsställe, varest han må hos bolaget göra inköp av rusdrycker. Därest anmälan avser mera än ett slag av rusdrycker, må bolaget kunna utfärda särskild motbok och anvisa särskilt utminuteringsställe för inköp av varje sådant slags dryck.

Göres anmälan, som i 61 § avses, av kvinna, pröve bolaget, huruvida och med vilka förbehåll rusdrycker må till henne utminuterast. Lag samma vare, om anmälan göres av någon, som saknar stadigt hemvist.

63 §.

Bolag må, på köparens begäran eller om så eljest prövas lämpligt, i stället för redan anvisat utminuteringsställe anvisa annat sådant för inköp hos bolaget; och skall anteckning om sistnämnda utminuteringsställe göras i den i 62 § omförmälda motbok.

64 §.

Vill någon, som äger att hos visst bolag inköpa rusdrycker, i stället verkställa sådant inköp hos annat bolag, må sistnämnda bolag, därest han företer den för honom hos förstnämnda bolag gällande motbok; med iakttagande av vad i 75 § stadgas anvisa honom utminuteringsställe; och skall anteckning härom göras i motboken.

65 §.

Bolag må ej utminutera rusdrycker till köpare under tid, då han veterligen äger att hos annat bolag å utminuteringsställe inköpa rusdrycker av det slag, försäljningen avser.

66 §.

Rusdrycker må icke utminuterat till

- 1) den, som icke fyllt 21 år;
- 2) den, som under de senaste två åren blivit sakfälld för fylleri eller under de senaste tre åren härför blivit sakfälld mer än en gång;
- 3) den, som under de senaste tre åren dömts till ansvar för brott, som i allmänna strafflagen är belagt med straff, om rätten funnit brottet hava begåtts under inflytande av starka drycker;
- 4) den, som under de senaste tre åren undergått straffarbete eller fängelse, som i fall, varom under 3) sägs, blivit honom annorledes än som förvandlingsstraff i stället för ådömda böter ålagt;
- 5) den, som under de senaste tre åren antingen fällts till ansvar för sådan olovlig försäljning av rusdrycker, som avses i 109 §, eller för olovligt tillhandagående med anskaffande av rusdrycker eller ock för sådant brott undergått fängelse, som honom omedelbart ålagts, eller straffarbete, vartill ådömt fängelse förvandlats;
- 6) den, som under de senaste tre åren undergått tvångsarbete;
- 7) den, angående vilken Konungens befallningshavande under de senaste tre åren genom slutligt beslut förordnat, att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister, eller som under de senaste tre åren vårdats å sådan anstalt;
- 8) den, som under de senaste tre åren å lasarett eller därmed jämförlig anstalt, sjukstuga eller allmän eller enskild anstalt för sinnessjuka vårdats för delirium tremens eller annan alkoholpsykos; samt
- 9) den, angående vilken nykterhetsnämnd enligt 67 § förordnat, att rusdrycker icke må till honom utminuterat, under den tid beslutet avser.

Vad under 2), 3) och 5) i denna § sägs skall ej äga tillämpning, där det visas, att den, varom är fråga, genom högre rätts laga kraftägande utslag blivit befriad från ansvar för brott, som där avses. Ej heller skall vad under 7) och 9) sägs äga tillämpning, där beslut, som där avses, visas hava blivit efter förd klagan upphävt.

67 §.

Finner nykterhetsnämnd i kommun i fråga om någon, som vistas inom kommunen, att han brukar rusdrycker till uppenbar skada för sig eller andra, äger nykterhetsnämnden, där så finnes skäligt, för-

ordna, att under viss tid, högst tre år från beslutets dag, rusdrycker icke må till honom utminuterast.

Sådant beslut må dock fattas endast efter anmälan från kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd, fosterbarnsnämnd, hälsovårdsnämnd, polismyndighet, präst, läkare, folkskolelärare eller anhörig eller närstående till den, beslutet gäller, eller ock efter anhållan av denne.

Över beslutet må besvär inom trettio dagar från delfäendet anföras, om bolag äger rätt till utminutering av spritdrycker inom kommunen, hos den kontrollnämnd, som det enligt 96 § åligger att övervaka bolagets försäljning, eller om sådant bolag inom kommunen ej finnes, hos den kontrollnämnd, hos vilken enligt av kontrollstyrelsen utfärdade bestämmelser sådana besvär skola anföras.

68 §.

1. Om någon genom utslag av underrätt blivit sakfälld för fylleri, sådan olovlig försäljning av rusdrycker, som avses i 109 §, eller olovligt tillhandtagande med anskaffande av sådana drycker, skall från rätten inom en vecka efter utslaget meddelande därom insändas uppgift till Konungens befallningshavande i det län, varest den sakfälda har sitt hemvist.

Lag samma vare, där högre rätt dömer till ansvar för brott, varom i detta mom. sägs, och uppgift på grund av stadgandet i samma moment ej bort från lägre rätt avsändas.

2. Om underrätt fäلت någon till ansvar för brott, som i allmänna strafflagen är belagt med straff, samt därvid funnit brottet hava begåtts under inflytande av starka drycker, skall från rätten inom en vecka efter utslaget meddelande därom avsändas uppgift till Konungens befallningshavande i det län, varest den sakfälda har sitt hemvist.

Lag samma vare, om högre rätt i mål, som i detta mom. avses, dömer tilltalad, som blivit av lägre rätt frikänd, till ansvar och den högre rätten finner brottet hava begåtts under inflytande av starka drycker.

69 §.

Angående den, som frigives vare sig från straffanstalt efter undergånget straffarbete eller fängelse, som honom annorledes än som förvandlingsstraff i stället för ådömda böter ålagts genom utslag, varom

uppgift skolat lämnas enligt 68 §, eller från tvångsarbetsanstalt, skall fängvårdsstyrelsen såvitt möjligt i god tid före frigivningen insända uppgift till Konungens befallningshavande i det län, inom vilket den frigivne har sitt hemvist. Motsvarande skyldighet åligger vederbörande läkare vid lasarett eller därmed jämförlig anstalt, sjukstuga eller allmän eller enskild anstalt för sinnessjuka beträffande den, som utskrivs från anstalten efter där erhållen vård för delirium tremens eller annan alkoholpsykos, ävensom föreståndare för allmän anstalt för vård av alkoholister beträffande den, som utskrivs från sådan anstalt.

70 §.

Uppgift, som på grund av stadgandena i 68 eller 69 § inkommit till Konungens befallningshavande, skall genom Konungens befallningshavandes försorg ofördröjligen tillställas det bolag, som enligt vad nedan sägs är att anse som hemortsbolag för den, som uppgiften avser.

Som hemortsbolag anses det bolag, som idkar utminuterings av spritdrycker inom den kommun, varest den, som uppgiften avser, har sitt hemvist, eller, om sådant bolag ej driver rörelse inom denna kommun, det bolag för utminuterings av spritdrycker, som kontrollstyrelsen för kommunen anvisat.

71 §.

Har Konungens befallningshavande genom slutligt beslut förordnat om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen tillställa hans hemortsbolag uppgift därom.

72 §.

Har nykterhetsnämnd jämlikt 67 § i avseende å någon förordnat, att rusdrycker icke må till honom utminuterings, åligger det nämnden att ofördröjligen till hans hemortsbolag meddela uppgift därom och om beslutets giltighetstid.

73 §.

Över dem, vilka bolag anvisat utminuteringsställe för inköp av rusdrycker, skall hos bolaget föras förteckning. I denna förteckning

skola jämväl upptagas de personer, i avseende å vilka enligt bolaget tillhandakomna uppgifter hinder förefinnes för utminuterings, varom i 66 § under 2)—9) förmåles.

74 §.

Om någon enligt 61 § anmäler sig för inköp av rusdrycker hos annat än sitt hemortsbolag, må utminuteringsställe ej anvisas honom, innan meddelande om den gjorda anmälan lämnats till hemortsbolaget och upplysning därifrån inhämtats, om i avseende å honom veterligt hinder förefinnes för utminuterings enligt vad i 65 och 66 §§ stadgas. Hemortsbolaget skall, om sådant hinder ej förefinnes, uppföra honom i den i 73 § omförmälda förteckning med anmärkning, att han ej äger hos bolaget inköpa rusdrycker av det slag, anmälan avser, och med anteckning om det bolag, varest han gjort anmälan. Om sedermera i avseende å honom veterligen hinder för utminuterings uppkommer, skall sistnämnda bolag därom ofördröjligen underrättas av hemortsbolaget.

Därest bolag, hos vilket någon anmält sig för inköp av rusdrycker, prövar erforderligt att i avseende å honom inhämta upplysning, varom i denna § sägs, hos annat bolag, som under något av de tre sista kalenderåren före det anmälan sker varit att anse som hans hemortsbolag, skall för sistnämnda bolag gälla vad i denna § om hemortsbolag är stadgat.

75 §.

Då någon enligt 64 § mot företeende av för honom förut gällande motbok anvisas utminuteringsställe av bolag, åligger det bolaget att därom ofördröjligen lämna meddelande till det bolag, som utfärdat motboken, samt från detta bolag inhämta upplysning, om i avseende å honom veterligt hinder förefinnes för utminuterings enligt vad i 65 och 66 §§ stadgas. Sistnämnda bolag skall, om sådant hinder ej förefinnes, avföra honom som köpare ur den i 73 § omförmälda förteckning och där anmärka, hos vilket bolag han äger göra inköp. Om sedermera i avseende å honom veterligen hinder för utminuterings uppkommer, skall detta bolag därom ofördröjligen underrättas av det bolag, som utfärdat motboken.

76 §.

Å varje utminuteringsställe skall finnas förteckning å dem, som där äga göra inköp av rusdrycker.

77 §.

1. Vid utminuterung må rusdrycker i den ordning här nedan stadgas antingen å utminuteringsställe avhämtas eller därifrån efter rekvisition av köpare och på hans bekostnad till honom försändas.

2. Avhämtning å utminuteringsställe må äga rum endast mot avlämnande av köparens egenhändigt undertecknade rekvisition och erläggande av kontant betalning. Gäller inköpet spritdrycker, skall därjämte köparens motbok uppvisas. Avhämtas dryckerna genom ombud, må som sådant ej begagnas person, till vilken veterligen, enligt vad i 66 § stadgas, rusdrycker ej må utminuterar.

3. Spritdrycker må från utminuteringsställe försändas endast till köpare inom kommun, där bolaget erhållit rätt till utminuterung. Innan sådan försändning sker, skall köparens motbok hava företetts samt skriftlig rekvisition och betalning för varan erhållits.

Vin och öl må från utminuteringsställe försändas endast efter det köparens skriftliga rekvisition och betalning för varan erhållits, dock att sådana drycker må till köpare inom kommunen i dennes bostad av bolaget avlämnas mot att den skriftliga rekvisitionen och betalningen därvid erhållas.

4. Rekvisitioner, som i 2 och 3 mom. avses, skola tillhöra för köparen utfärdad motbok samt för varje innehavare av sådan å utminuteringsställe förvaras. Vid försäljning av spritdrycker skall i motboken införas uppgift å varje försåld post spritdrycker och dagen för försäljningen.

78 §.

Bolag äger överenskomma med den, som äger rätt till parti-handel med vin eller öl, att sådana från bolaget inköpta drycker jämväl må, med iakttagande av de av kontrollstyrelsen för sådant fall meddelade föreskrifter, av partihandlaren försändas direkt till köpare. Sådan försändning må dock ej ske till köpare, boende inom kommun,

där på grund av kommunal folkomröstning rättigheter till detaljhandel med rusdrycker ej få meddelas.

79 §.

1. Motbok gäller endast för den person, å vilken den är utställd, och må förty ej någon tillhandagå med att å egen motbok för annans räkning anskaffa rusdrycker eller med att låta egen motbok av annan användas för inköp för dennes räkning.

2. Det vare ock i andra fall än i 1 mom. avses förbjudet att yrkesmässigt eller eljest mot ersättning tillhandagå annan med anskaffande av rusdrycker.

3. Har motbok för någon förkommit, äger vederbörande bolag pröva, under vilka förbehåll ny motbok må till honom utlämnas.

80 §.

Spritdrycker må ej till någon utminuterar i större myckenhet än en liter i kalenderveckan.

Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.

81 §.

Rusdrycker må ej utminuterar i mindre myckenhet än $\frac{1}{3}$ liter.

82 §.

Anhåller någon å honom anvisat utminuteringsställe att få inköpa visst slags rusdryck, som därstädes må till honom försäljas, men av vederbörande bolag ej hålles i lager, vare bolaget, därest det eljest finner utminutering till honom kunna äga rum och han som säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, pliktigt från namngiven handlande vare sig inom eller utom riket söka anskaffa varan.

83 §.

Närmare bestämmelser angående förande av de i 73 och 76 §§ omförmälda förteckningar och i samband därmed stående frågor med-

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 41 häft. (Nr 109—113.) 6

delas av kontrollstyrelsen, som jämväl har att upprätta och tillhandahålla formulär till de i detta kapitel avsedda motböcker, uppgifter och meddelanden.

Då bolag upphör med sin utminuteringslände i fråga om anvisning av utminuteringsställe till dem, som hos bolaget ägt göra inköp, ävensom beträffande huru med ovanberörda förteckningar och de i 77 § omförmälda rekvisitioner skall förfaras jämväl till efterrättelse vad kontrollstyrelsen därom stadgar.

VI kap.

Övriga föreskrifter angående detaljhandel med rusdrycker.

84 §.

1. Försäljningsställe skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg.

2. De rum, som nyttjas för utskänkningsrörelse, skola vara ljusa och luftiga, hava en i förhållande till rörelsens omfattning tillräcklig storlek samt hållas i ordentligt skick.

85 §.

Försäljning må ej ske annorstädes än i lokal eller å plats, som blivit för försäljningens bedrivande godkänd vid besiktning, som hålles i stad av stadsfiskal och på landet av kronobetjänt jämte två personer, utsedda en av nykterhetsnämnden i kommunen samt en i Stockholm av överståthållarämbetet, i annan stad av magistraten och på landet av kommunalnämnden. Besiktningsmännen skola, därest försäljningsställe godkännes, om besiktningen utfärda bevis, vilket skall innehålla beskrivning å den besiktigade lägenheten.

Innan bevis om besiktningen utfärdats, må försäljning ej börjas.

Vad i denna § är stadgat gäller jämväl, då ny rättighet meddelas att utövas i lägenhet, som förut varit använd som försäljningsställe.

Kostnad för besiktning gördas av tillståndshavaren med belopp, som bestämmes av Konungens befallningshavande.

86 §.

1. Om tillstånd meddelats till försäljning å angivet försäljningsställe, må ombyte av sådant ej ske, med mindre den myndighet, som meddelat tillståndet, därtill giver sitt bifall; skolande dessförinnan tillfälle att yttra sig i ärendet lämnas samma myndigheter, som blivit hörda över ansökningen om ifrågavarande försäljningsrättighet.

2. Om beslut enligt 1 mom. meddele Konungens befallningshavande underrättelse till dem, som enligt 28 § 2 mom. skola erhålla meddelande om beviljat tillstånd.

3. Sker ombyte av försäljningsställe, som i 23 § avses, skall därom anmälan ske och underrättelse meddelas i enlighet med vad i nämnda § och 28 § 3 mom. stadgas.

87 §.

1. Inom eller omedelbart invid kasernområde, läger eller annat område, som blivit för krigsmaktens behov upplåtet eller där trupp eljest är för flera dagar sammandragen, vare detaljhandel med rusdrycker förbjuden.

2. Detaljhandel med rusdrycker vare förbjuden inom eller omedelbart invid för allmänheten upplåten park inom stads planlagda område, dock må Konungens befallningshavande, efter framställning av stadsfullmäktige, ifråga om förut befintligt försäljningsställe härifrån medgiva undantag.

3. Å dag, då ting, marknad, torgdag, uppbördsstämma eller inskrivningsförrättning hålles, vare å landet annan detaljhandel med rusdrycker än utskänkning av öl med den inskränkning, varom i 20 § 1 mom. förmäles, förbjuden på eller inom 0.5 mil från förrättningsstället.

4. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse.

88 §.

1. Utminuterung av rusdrycker må äga rum endast söckendagar under högst sju timmar, dock ej före klockan 9 förmiddagen eller efter klockan 5 eftermiddagen.

2. Utskänkning av spritdrycker må begynna tidigast klockan 12 middagen samt utskänkning av vin och öl tidigast klockan 9 förmiddagen; och må utskänkningen ej fortfara längre än till klockan 10 eftermiddagen.

Utskänkning av rusdrycker, som äger rum å sön- och helgdagar eller å andra dagar före klockan 3 eftermiddagen, vare tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.

Under högmässogudstjänst vare all utskänkning förbjuden.

3. Där särskilda omständigheter anses föranleda behov av att tiden för utskänkning avslutande bestämmes senare än till klockan 10 eftermiddagen eller att utskänkning av rusdrycker under sön- och helgdagar efter klockan 7 eftermiddagen sker annorledes än vid måltider åt spisande gäster, äger Konungens befallningshavande efter framställning i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande därom förordna.

Konungens befallningshavande äger ock i den ordning, sålunda är stadgad, förordna om försäljningstidens inskränkning ävensom föreskriva, att å vissa dagar detaljhandel med rusdrycker skall vara förbjuden.

89 §.

1. Å tider, då handel med rusdrycker enligt nästföregående § ej är tillåten, vare allt utlämnande av rusdrycker från försäljningsställe förbjudet.

2. Då utskänkning ej är medgiven, vare det förbjudet att låta rusdrycker å utskänkningsställe förtäras.

90 §.

Om tillstånd erhållits att utskänka endast vin eller öl, vare det förbjudet att låta spritdrycker å utskänkningsstället förtäras ävensom att hava spritdrycker förvarade å utskänkningsstället eller eljest på sådant sätt, att gästerna äga tillgång till desamma.

Det vare ock förbjudet för gäst att å sådant utskänkningsställe förtära spritdrycker.

91 §.

1. Vid utskänkning av rusdrycker skall lagad mat alltid vara att tillgå, dock att vad sålunda stadgas ej äger tillämpning vid utskänkning av vin i samband med servering av konditorivaror.

2. I utskänkningslokal skall friskt dricksvatten ständigt hållas för varje gäst lätt tillgängligt.

3. Rusdrycker må å försäljningsställe icke utlämnas till den, som synbarligen är berörd av starka drycker, och må sådan person ej heller tillåtas att å utskänkningsställe förtära rusdrycker. Ej heller må å utskänkningsställe rusdrycker utlämnas till den, som veterligen gjort sig känd för att missbruka sådana, eller till någon, som skäligen kan antagas ej hava fyllt 18 år.

4. Överlastad person får ej utdrivas från utskänkningsställe, där han förtärt rusdrycker, eller lämnas utan vård.

92 §.

1. Under det detaljhandel med rusdrycker pågår, får dörren till försäljningsrummet ej vara läst.

2. Å försäljningsställe skola ett exemplar av denna förordning och bestyrkt avskrift av det tillståndsbevis, som enligt 28 § 1 mom. utfärdats för rörelsens innehavare, ävensom prislista å de rusdrycker, som å stället tillhandahållas, vara för köpare tillgängliga. Därjämte skall å försäljningsställe finnas för samtliga gäster synligt anslag, som tydligt angiver, å vilka tider därstädes försäljning av rusdrycker får äga rum.

93 §.

I öppen salubod för handel med andra varor än rusdrycker ävensom i de för rörelsen använda lägenheter, vid torghandel och auktioner, vid handel med lappbefolkningen samt eljest vid yrkesmässig handel med andra varor än rusdrycker vare utdelning av sådana drycker även utan betalning förbjuden.

94 §.

Stadgandena i 84 och 85 §§, 87 § 2 mom. samt 88, 89 och 92 §§ skola ej äga tillämpning å utskänkning, varom förmäles i 23 §.

Ej heller skall vad i 88 och 89 §§ stadgas äga tillämpning å utskänkning, som avses i 21 och 22 §§.

VII kap.

**Om tillsyn & detaljhandel med rusdrycker och övervakande av
nykterhetstillståndet.**

95 §.

All försäljning av rusdrycker skall ordnas så, att därmed åstadkommes så ringa skada som möjligt och att syftet med de i denna förordning givna stadganden sålunda i största möjliga utsträckning vinnes.

96 §.

I varje kommun, där bolag enligt 17 § erhållit rättighet till detaljhandel med rusdrycker, skall finnas en kontrollnämnd, vilken det åligger att tillse, att detaljhandeln med rusdrycker inom kommunen, som bolaget utövar eller å annan överlåtits, sker i enlighet med bestämmelserna i denna förordning. Har bolaget jämlikt 18 § erhållit tillstånd till detaljhandel inom annan kommun, har kontrollnämnden att utöva tillsyn jämväl å denna handel.

Kontrollnämnden utgöres av tre för den tid, rättigheten inom kommunen åt bolaget upplåtits, valda ledamöter, vilka utses, en av Konungens befallningshavande, en i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma samt en av landstinget inom det län, där bolagets styrelse har sitt säte, dock att i Stockholm stadsfullmäktige utse jämväl den ledamot, som eljest skulle väljas av landstinget. På enahanda sätt utses tre suppleanter.

Vid val å kommunalstämma iakttages, att varje röstande har en röst.

Därest bolag meddelas rättighet till detaljhandel å sådan tid, att ledamot i nämnden icke kan väljas av landstinget, må landstingets ordförande utse ledamot under tiden till näst sammanträdande landsting.

97 §.

Kontrollnämnden sammanträder på kallelse av den av Konungens befallningshavande utsedde ledamoten för val av ordförande och vice ordförande.

Vid nämndens sammanträden skall minst en ledamot utom ordföranden vara närvarande. Som nämndens beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, eller vid lika röstetal den mening, ordföranden biträder.

Ordföranden för vid nämndens sammanträden protokoll eller är för dess ordentliga förande ansvarig, ombesörjer skriftväxlingen, emottager alla till nämnden ställda skrivelser och framställningar samt vårdar nämndens handlingar. I övrigt bestämmer nämnden själv om sin arbetsordning.

98 §.

Ersättning åt kontrollnämndens ledamöter och för de med dess verksamhet förenade kostnader gäldas av bolaget med belopp, som bestämmas av kontrollstyrelsen i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

99 §.

Nykerhetsnämnd i kommun har att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen.

Nämnden åligger därvid särskilt

att hålla förteckning över dem, som nämnden jämlikt 67 § förklarat obehöriga att å utminuteringsställe inköpa rusedrycker;

att bereda de ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma till nämnden remitteras; samt

att till stadsfullmäktige eller kommunalstämman göra framställning om vidtagande av nykterhetsfrämjande åtgärder och avgiva årlig berättelse angående sin verksamhet och över nykterhetstillståndet inom kommunen.

100 §.

Bolag och innehavare av från bolag överläten rättighet vare pliktiga tillhandagå kontrollnämnden eller av nämnden utsett ombud med erforderliga upplysningar samt att hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för nämnden eller sådant ombud.

Bolag vare ock på anfordran skyldigt låta kontrollnämnden och vederbörande nykterhetsnämnd eller av sådan nämnd utsedd person taga del av de i 73 och 76 §§ omförmälda förteckningar.

Ordföranden i kontrollnämnden eller annan av nämnden utsedd ledamot äger närvara vid sammanträden med bolagets styrelse och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

101 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att övervaka iakttagandet av vad i denna förordning är stadgat.

Polismyndighet i stad samt kronobetjänt och kommunalnämnd å landet skola tillse, att å ställe, där detaljhandel med rusdrycker idkas, ordning iakttages samt de i denna förordning meddelade föreskrifter noga efterföljas.

102 §.

Innehavare av rättighet till detaljhandel eller i hans frånvaro den, som försäljningen ombesörjer, vare skyldiga att efter anfordran lämna dem, som hava att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna förordning, tillträde till de försäljningsställen, vilka deras tjänsteåligganden avse.

103 §.

Tredskas bolag att fullgöra de i denna förordning för bolag meddelade föreskrifter eller de föreskrifter, som kontrollstyrelsen kan hava för bolaget utfärdat, äger Konungens befallningshavande förbjuda bolaget att efter utsatt skälig tid fortsätta med försäljningen, om ej de åsidosatta föreskrifterna iakttagas, eller återkalla bolagets rättighet till detaljhandel att upphöra med löpande kalenderårs utgång.

104 §.

1. Tillstånd, som meddelats enligt 20—22 §§, må av Konungens befallningshavande återkallas, när helst Konungens befallningshavande finner skäl därtill, och skall återkallelse av tillstånd, som meddelats enligt 20 §, äga rum, då i stad stadsfullmäktige och på landet kommunalstämma det påyrka.

2. Över beslut, varigenom tillstånd enligt denna § återkallats må klagan ej föras.

105 §.

Vid arbetsinställelse, vapenövningsmöte eller auktion eller, i andra fall än då stadgandet i 87 § 3 mom. äger tillämpning, vid annan till större folksamling ledande förrättning, ävensom då eljest skäligen kan befaras, att öppethållande av försäljningsställe kan föranleda oordningar, eller då försäljning visar sig föranleda sådana, må Konungens befallningshavande ävensom i stad polismyndighet samt å landet kronobetjänt och kommunalnämnd för visst tillfälle förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra bedrivandet av eljest tillåten detaljhandel med rusdrycker eller för sådant tillfälle föreskriva de inskränkningar i samma handel, som kunna finnas nödiga.

106 §.

1. Därest av detaljhandel, vartill tillstånd enligt denna förordning erhållits, oordningar föranledas eller å försäljningsställe, varest dylik handel idkas, osedlighet bedrivs och sådant fortfar, oaktat skedd erinran från polismyndighet i stad samt kronobetjänt eller kommunalnämnd å landet, må i stad magistraten och på landet kommunalnämnden förbjuda försäljningens fortsatta bedrivande. Beslutet därom gånge genast i verkställighet, men skall, vid äventyr att förbudet eljest går åter, senast inom åtta dagar underställas prövning av Konungens befallningshavande, som, därest tillståndet, enligt vad i detta kapitel sägs, ej finnes böra återkallas, har att för viss tid fastställa förbudet eller ock upphäva detsamma.

I Stockholm tillkommer det i fall, som i detta mom. sägs, överståthållarämbetet att meddela förbud, varom där förmäles.

2. Om sådan utskänkning, varom förmäles i 23 §, befinnes ske i större omfattning eller på annat sätt än i nämnda lagrum avses, må Konungens befallningshavande ävensom i annan stad än Stockholm magistrat samt på landet kommunalnämnd förbjuda fortsättande av rörelsens bedrivande.

107 §.

Därest av försäljning, som bedrivs av bolag eller innehavare av från bolag överlåten rättighet, vid upprepade tillfällen oordningar föranledas eller å försäljningsställe, där sådan rörelse utövas, osedlighet

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 41 häft. (Nr 109—113.) 7

bedrives, må Konungens befallningshavande, på anmälan av kontrollnämnd eller i stad polismyndighet eller stadsfullmäktige och på landet kronobetjänt eller kommunens eller angränsande kommuns kommunalnämnd eller kommunalstämma, äga att indraga rättighet till sådan försäljning eller ock därifrån skilja innehavaren.

108 §.

Återkallelse av meddelat tillstånd samt förbud mot försäljning, varom ovan sägs, skola delgivas rörelsens innehavare eller i hans frånvaro den, som besörjer försäljningen. Därest försäljningen grundar sig på särskilt tillstånd, skall underrättelse om återkallelse och förbud lämnas dem, som enligt 28 § 2 mom. skola erhålla meddelande om beviljat tillstånd, dock att underrättelse om förbud ej skall meddelas kontrollstyrelsen. Har Konungens befallningshavande meddelat förbud, som avses i 106 § 2 mom, skall underrättelse därom meddelas i annan stad än Stockholm magistraten samt på landet kommunalnämnden och länsmannen i orten.

VIII kap.

Ansvarsbestämmelser m. m.

109 §.

1. Den, som utan att äga rätt till försäljning enligt denna förordning avyttrar rusdrycker, straffes i andra fall än i 2 mom. sägs med böter från och med trettio till och med tvåhundra kronor.

2. Beträdes någon andra gången eller oftare med olovlig försäljning av rusdrycker eller bedriver någon olovlig försäljning i större omfattning eller yrkesmässigt, straffes med böter från och med ett-hundra till och med två tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

3. I fall, som i denna § avses, vare de å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintliga eller eljest för försäljning avsedda rusdrycker tillika med kärl och emballage, vari de förvaras, underkastade beslag och förbrutna.

4. Vad i denna § stadgas skall jämväl äga tillämpning, om någon, som ej äger rätt till försäljning av rusdrycker, genom bytes-

handel avhänder sig sådana eller eljest använder dem som betalningsmedel.

110 §.

Överskrider den, som enligt 12 § 1 mom. äger rätt till parti-handel med rusdrycker, honom enligt samma mom. tillkommande försäljningsrättighet, straffes med böter från och med etthundra till och med fem tusen kronor. Äro omständigheterna försvärande eller beträdes någon andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, må ock dömas till fängelse.

111 §

Överskrides den i 3 § 1 mom. stadgade rättighet till försäljning av rusdrycker i visst fall å apotek, vare lag som i 109 § sägs.

112 §.

1. Avyttrar den, som handhar detaljhandel med rusdrycker, sådana drycker av annat slag än försäljningsrättigheten avser, eller beträdes den, som handhar utminuterung med olovlig utskänkning eller den, som handhar utskänkning, med olovlig utminuterung, eller idkar någon detaljhandel med rusdrycker å annat ställe än därtill uppgivet eller medgivet är, eller fortsätter någon, oaktat återkallelse av meddelat tillstånd till försäljning eller förbud däremot delgivits honom, med försäljningen, straffes som i 109 § 1 och 2 mom. sägs.
2. Har försäljning skett av drycker av annat slag än försäljningsrätten avser, skall ifråga om sådana drycker tillämpas även vad i 109 § 3 mom. finnes stadgat.

113 §.

Förbrytelse mot 6 §, 7 § 3 mom., 90, 91 eller 92 § straffes med böter från och med tio till och med ett hundra kronor.

114 §.

Bryter den, som handhar tillåten försäljning av rusdrycker, i andra fall än förut i detta kapitel sägs mot vad i denna förordning är stadgat eller mot de föreskrifter, som vederbörande myndighet i enlighet med denna förordning kunna hava meddelat, straffes med böter från och med tio till och med ett tusen kronor.

115 §.

Dömes den, som efter överlåtelse från bolag eller enligt 20, 21 eller 22 § äger rätt till utskänkning av rusdrycker, till ansvar efter 112 eller 114 §, och har han förut undergått bestraffning för förbrytelse, varom sägs i någon av dessa §§, skall han tillika förklaras sin rätt till försäljning förlustig.

Lag samma vare, om sådan rättighet avser utskänkning av endast vin eller öl och rättighetsinnehavaren dömes till ansvar för olovlig försäljning av spritdrycker.

116 §.

Bryter någon, som ej handhar försäljning enligt denna förordning, mot 7 § 1 eller 2 mom. eller förbryter sig någon mot stadgandet i 93 §, straffes som i 114 § sägs.

117 §.

Tillhandagår någon mot föreskrifterna i 79 § 1 eller 2 mom. med anskaffande av rusdrycker, dömes till böter från och med tio till och med ett hundra kronor. Sker förbrytelsen i större omfattning eller yrkesmässigt eller beträdes någon andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, vare straffet böter från och med femtio till och med femhundra kronor eller fängelse i högst sex månader.

118 §.

Den, som utan att vara därtill berättigad till riket inför rusdrycker eller gör försök därtill, böte från och med trettio till och med

ett tusen kronor, och vare dryckerna tillika med kärl och emballage, vari de förvaras, underkastade beslag och förbrutna.

119 §.

Försäljer någon till dryck ej hänförlig alkoholhaltig vätska eller ämne, som innehåller alkohol, och försäljningen sker under omständigheter, vilka kunna giva säljaren skälig anledning antaga, att det försålda varit avsett att användas som berusningsmedel, straffes som i 109 § 1 och 2 mom. sägs, och vare å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintlig vara, varav försäljning skett, tillika med kärl och emballage underkastad beslag och förbruten.

120 §.

Den, som har eller haft att taga befattning med tillsyn å sådan försäljning av rusdrycker, som bedrivs av partihandlare, varom i 12 § 1 mom. sägs, eller av innehavare av överlåten rättighet, vare förbjudet att, där det ej kan anses påkallat av tjänstens intresse, yppa sådan försäljares affärsförhållanden. Gör han detta och framgår ej av omständigheterna, att han om de affärsförhållanden erhållit kännedom å tid, då han ej innehaft dylik befattning, straffes med böter från och med trettio till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom till egen eller annans fördel, må dömas till fängelse.

121 §.

Skulle den, som är pliktig att åtala förbrytelser mot denna förordning, själv beträdas med olovlig försäljning av rusdrycker, vare det ansett som försvarande omständighet, och vare han därjämte förlustig tjänsten.

122 §.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, dömas till de böter eller det fängelsestraff, som äro stadgade för sådan förbrytelse; dock må sammanlagda fängelsestraffet icke överstiga två år.

123 §.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som vid handhavande av detaljhandel enligt denna förordning begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.

124 §.

1. Lands- och stadsfiskaler, kronobetjante samt de personer, vilka särskilt antagits att vaka över förordningens efterlevnad, åligger att åtala förbrytelser mot densamma.

2. I övrigt äger envar rättighet att för sådana förbrytelser anställa åtal, dock ej föräldrar och barn eller makar eller syskon mot varandra, ej heller annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, ej fosterbarn mot fosterföräldrar och ej heller tjänare mot husbondefolk, under den tid, de äro i tjänsten.

3. Då åtal anställas av annan än den, som är nämnd i 1 mom., give han sin talan allmän åklagare tillkänna så tidigt, att denne må kunna övervara målets utförande.

125 §.

1. Å landet bör kommunalnämnd och i stad magistrat ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att förbrytelser mot denna förordning varda angivna till åtal.

2. Tullverkets personal åligger att med uppmärksamhet övervaka införseln till riket av rusdrycker.

126 §.

1. Rättighet att verkställa beslag tillkommer de i 124 § 1 mom. omförmälda allmänna åklagare, ävensom, då rusdrycker jämlikt 118 § äro underkastade beslag, vederbörande tulltjänsteman. Beslag skall göras i två vittnens närvaro.

2. Rusdrycker, som förklarats förbrutna, må försäljas endast till sådan partihandlare, som avses i 12 § 1 mom. eller till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker. Är mängden så ringa, att

dess värde ej anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

3. Då öl blivit taget i beslag, äger beslagaren, sedan syn och värdering av två ojävige män hållits, därmed förfara i nyss stadgad ordning, innan frågan om detsamma skall anses förbrutet blivit slutligen avgjord.

127 §.

Böter, som äro ådömda efter denna förordning, skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

128 §.

Av böter, som enligt denna förordning ådömas, samt värde av rusdrycker, som anses förbrutna, tillfaller två tredjedelar åklagaren och en tredjedel den kommuns fattigkassa, där den åtalade förbrytelsen är begången. Finnes särskild angivare eller är annan än åklagaren beslagare, äger sådan angivare eller beslagare taga hälften av åklagarens andel.

129 §.

Ej vare någon jävig att bära vittne angående olovlig försäljning av rusdrycker endast på den grund, att han därvid tillhandlat sig eller förtärt sådana drycker.

130 §.

Förbrytelser mot denna förordning skola åtalas och avdömas vid allmän domstol, dock att i stad, där poliskammare finnes, åtal för sådana förbrytelser skola behandlas i hittills vanlig ordning.

131 §.

Vad enligt denna förordning tillhör stadsfullmäktiges handläggning tillkommer i stad, där stadsfullmäktige ej finnas, allmän rådstuga; skolande vid val å allmän rådstuga enligt 96 § av ledamot i kontrollnämnden iakttagas, att varje röstande har en röst.

Vad i denna förordning är stadgat i avseende å magistrat, vare i stad, där magistrat ej finnes, gällande om den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse, och skall vad enligt III, VI, VII och VIII kapitlen i denna förordning tillhör magistrats handläggning tillkomma polis-kammare i stad, där sådan finnes.

IX kap.

Särskilda föreskrifter i avseende å förordningens ikraftträdande m. m.

132 §.

Denna förordning, varigenom förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin samt angående försäljning av vin och öl upphävas, träder i kraft den 1 januari 1917, från vilken dag försäljning av rusdrycker blott må utövas av den, som enligt denna förordning därtill äger rättighet.

Härvid skall dock iakttagas

dels att åtgärder, som före sistnämnda dag erfordras i avseende å ordnandet av handeln med rusdrycker enligt denna förordning, skola vidtagas i enlighet med bestämmelserna i densamma,

dels att IV kapitlet skall tillämpas under år 1916,

dels ock att i avseende å bolag, som under år 1916 utövar rätt till försäljning av brännvin, granskning av förvaltning och räkenskaper, beslut om ansvarsfrihet samt inleverering till statsverket av avgifter, nettovinst och överskott av bolagets tillgångar skola ske enligt nu gällande föreskrifter.

133 §.

Genom kommunal folkomröstning må under år 1915 i enlighet med de i IV kapitlet av denna förordning meddelade bestämmelser avgöras, huruvida inom en kommun få meddelas sådana på särskilt tillstånd beroende rättigheter till försäljning av rusdrycker, som omförmälas i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin samt angående försäljning av vin och öl. Vad nu är sagt gäller dock ej de i 16 § 3 mom. av förordningen angående försäljning av brännvin samt de i 9 § 2 mom. av förordningen angående försäljning av vin och öl omförmälda rättigheter till utskänkning å passage-

rarfartyg, ej heller de i 8 § andra stycket av sistnämnda förordning omförmälda rättigheter till utskänkning å järnvägståg.

Har nu sagd omröstning ägt rum, vare det, efter det denna förordning trätt i kraft, så ansett, som om omröstningen angått den i IV kapitlet avsedda rusdrycksförsäljning.

134 §.

Intill dess denna förordning träder i kraft, må rätt till detaljhandel med brännvin enligt 11 och 13 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin samt rätt till utskänkning av vin och öl enligt 7 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl ej meddelas att gälla för längre tid än till den 1 januari 1917.

135 §.

Den, som efter överlåtelse enligt 17 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin idkar utminuteri av rusdrycker, och den, som jämlikt 13 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl idkar utminuteri av vin, som ej är förenad med handel med andra varor än spritdrycker, må, om han före den 1 januari 1917 hos kontrollstyrelsen därom gör anmälan, under en tid av tre år efter sistnämnda dag utan särskilt tillstånd fortsätta försäljningen ifråga, dock blott i den ordning, som i II kapitlet föreskrives för partihandlare. Det åligger kontrollstyrelsen att på nu avsedd försäljningsidkares framställning meddela nödiga föreskrifter för att underlätta försäljningen av det lager av ifrågavarande drycker, som han vid tiden för förordningens trädande i kraft innehar.

Formulär 1.

Till Konungens befallningshavande i N. N. län.

Jämlikt förordningen angående försäljning av rusdrycker den 19... får jag (få vi) härigenom anhålla, att folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med¹ sådana drycker måtte i N. N. kommun anordnas år 19 ..

På heder och samvete försäkrar jag mig (försäkra vi oss var och en för sin del) vara i N. N. kommun mantalsskriven (-vna), välfrejdad (-dade) svensk (-ske) medborgare, före detta års början hava fyllt 21 år samt ej stå under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt.

Egenhändig namnunderskrift	Datum	Bostadsadress

Formulär 2 A.

Voteringsproposition A.

Den som vill, att inom N. N. kommun förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med¹ rusdrycker må införas, röstar

ja.

Den det ej vill, röstar

nej.

Varda nej-röster vid omröstningen avgivna till ett antal, motsvarande mer än $\frac{1}{3}$ av samtliga avgivna röster, vare frågan om införande av sådant förbud förfallen.

¹ Vid omröstning under 1915 utbytas orden »detaljhandel med» mot orden »försäljning av».

Formulär 2 B.

Voteringsproposition B.

Den som vill, att det inom N. N. kommun gällande förbudet mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med¹ rusdrycker må upphävas, röstar

ja.

Den det ej vill, röstar

nej.

Varda nejroster vid omröstningen avgivna till ett antal, motsvarande mer än $\frac{1}{3}$ av samtliga avgivna röster, vare frågan om förbudets upphävande förfallen.

Formulär 3.

KUNGÖRELSE.

Härmed tillkännagives, att röstlängden till efterrättelse vid kommunal folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med¹ rusdrycker inom N. N. kommun finnes under tiden från och med den till och med den framlagd i² för att där vara för granskning tillgänglig; och erinras tillika, att den, vilken rösträtt enligt denna längd ej tillkommer, men som för sig vill påstå sådan rätt, eller den, som anser, att annan icke må vara i längden upptagen såsom röstberättigad, äger att sina anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis han vill åberopa, ingiva till³ sist å⁴ dagen den⁴ före klockan 12 på dagen, ävensom att prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningar äger rum i⁵⁶ dagen den⁶.

Ort och tid.

Underskrift.

Formulär 4.

Häri genom varder Eder till kännedom meddelat, att i rätt tid anmärkning(ar) framställts däremot, att i den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. kommun (stad) [N. N. omröstningsdistrikt inom N. N. kommun (stad)] tjäna till efterrättelse vid kommunal folkomröstning om förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med¹ rusdrycker, Ni upptagits såsom röstberättigad, samt att anmärkningen(arna) avser (avse) att

Prövning av anmärkningen(arna) äger rum i dagen den med början kl. 10 förmiddagen, då tillfälle lämnas Eder att bemöta anmärkningen(arna).

Poststämpelns datum.

Underskrift.

¹ Vid omröstning under 1915 utbytas orden »detaljhandel med» mot orden »försäljning av».

² Här angives den lokal, i vilken röstlängden kommer att framläggas. Vid bestämmande av lokal iakttages, att behörig tillsyn över längden må kunna å det angivna stället utövas till förekommande av att eljest anteckning i längden skulle av någon kunna verkställas.

³ Omröstningsnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

⁴ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den tid, inom vilken anmärkningarna sist skola vara ingivna.

⁵ Sockenstuga, rådhus eller annan lämplig lokal.

⁶ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämda tid.

Formulär 5.

Protokoll, fört i N. N. kommun (stad) [N. N. omröstningsdistrikt av N. N. kommun (stad)] vid folkomröstning angående väckt förslag om införande (upphävande) av förbud mot upplåtande av rättigheter till detaljhandel med¹ rusdrycker inom kommunen (staden) å (omröstningslokalen) i (orten) den (dag (-ar), månad, år).

Till förrättande av den folkomröstning, som blivit utsatt att hållas härstädes dagen den (och dagen den) sammanträdde klockan (och klockan) omröstningsnämnden (stadens magistrat², magistratens deputerade³).⁴. Omröstningen fortgick till klockan med uppehåll⁵. Vid omröstningen avgåvos av röstande giltiga jaröster och giltiga nejroster.

.....⁶.
.....⁷.
Samtliga röstsedlar inlades efter verkställd räkning i (antal) omslag, som förseglades med de (antalet) sigill, som här nedan finnas avtryckta.
.....⁸.

Vid protokollet
N. N.

Att detta protokoll vid omröstningsförrättningen upplästs och befunnits riktigt, bekräftas.

N. N.

Ordförande.

N. N.

N. N.

¹ Vid omröstning under 1915 utbytas orden »detaljhandel med» mot orden »försäljning av».

² I stad, som utgör ett omröstningsdistrikt.

³ I stad, som består av flera omröstningsdistrikt.

⁴ Har omröstningen till följd av gudstjänst ej hunnit börja å bestämd tid, varde detta här anmärkt.

⁵ Här angivas tider, varunder uppehåll i förrättningen, även på grund av gudstjänst, ägt rum.

⁶ Har någon förvägrats att utöva rösträtt, varde det, med tydligt angivande av personens namn och orsaken till denna vägran, här anmärkt.

⁷ Har röstsedel förklarats ogill, angives detta här jämte grunden därför.

⁸ Här upptages vad i övrigt förekommit av beskaffenhet att böra i protokollet antecknas.

Stockholm den 29 maj 1914.

Karl Staaff. Nils Edén. Axel Schotte. Rob. Karlsson.

D. Persson i Tällberg. Johan Ericsson. Erik Röing.

Joh. Ström. R. G. Hamilton. Linus Lundström.

Per N:son Bosson. E. A. Nilson. Fridtjuv Berg. Jakob Pettersson.